

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtute; dar nici vir-
tute fără lumină. Dece
lumina înainte de toate.

Națiunea ce mai mare
este aceea care are cele
mai multe școli.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuie
să lucreze împreună la e-
ducația copiilor.
Școala principală al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația se ajunge șco-
lul prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINȚĂRI

I Oricine face cinci abonați, primește abonamentul celui d'al cincilea abonat.

II Oricine trimite vre-o scrisoare administrației sau redacției e rugat să noteze districtul, plasa și comuna, de unde pornește, căci vine multă corespondență fără locul pornirii.

III Orce privește Redacția și Administrația revistei se va adresa subsemnatului.

ENIŪ-BĂLTEANU

București, Calea Moșilor 138.

PEDAGOGIE EDUCATIVĂ

JOCURILE ȘI PLĂCERILE COPIILOR

Vrei să cunoști firea copilului? Vrei să vezi ce porniri are? Vroiești să-l abați de la rău și să-l dirigi spre bine? — Atunci n'ai de cât să-l supraveghezi în jocurile și petrecerile lui, dar câte odată de la distanță și fără să fii văzut, ca să nu se sfiească a-și da liber curs inclinărilor și plăcerilor sale, și ca să poți lucra la conducerea lui în cunoștință de lucru.

Jocurile și plăcerile copiilor au deci un rol foarte însemnat în educațiunea lor; de aceea trebuie să li se dea o deosebită atențiune din partea părinților și educatorilor.

Orî-ce mamă, orî-ce educator au putut constata că pruncii se îndrăgostesc de orî-ce lucru de nimic. Orî-ce lucru cât de mic, orî-ce fleculeț care lucește, care se rostogolește sau face oare-care șgomot, le causează plăcere, dar care ține foarte puțin, căci copiii se desgustă repede de orî-ce lucru și-l aruncă jos. Orî-câte alte lucruri plăcute le-ai da, ei le vor tracta tot ast-fel.

Mai târziu, le trebuiesc adevărate jucării, căci cu cât ei cresc, cu atâta li se schimbă și gusturile, așa că ceea ce altă dată îi interesa, cu timpul îi lasă nepăsători. O neapărată trebuință de activitate, de încercarea puterilor, a iscusinței și a inteligenței lor, îi imping mai mult spre jucării cari indetulează aceste necesități. Aceasta este cauza că ei părăsesc, disprețuesc păpuși, cărucioare, bucătărioare și celelalte jucării adesea scumpe, preferând cercul, mincea, sfârleaza, desemnul de chipuri, sforcica (coarda), apoi alergările, gimnastica, călăritul, notatul, luptele, danțul și altele.

Toate aceste petreceri ale copiilor n'au de rezultat numai amuzarea, distracțiua și plăcerile lor, ci ei găsesc

intr'însele, din ce în ce mai mult, și ajutoare însemnate pentru menținerea sănătății, pentru mlădiarea muschilor, pentru grația corpului și cultura puterilor lor intelectuale ¹⁾).

Unele din aceste ocupații plăcute copiilor întrunesc toate foloasele menționate, altele întrunesc numai parte din ele. În adevăr, unele din ele influențează în bine numai asupra răbdării, asupra spiritului și asupra priceperii, lăsând corpul în neactivitate, precum sunt : jocul cu păpușile, plimbarea în cărucioare, ocuparea cu bucătărioare, cu menagerii, cu desennul, cu construcții de castele din carton, din bucățele de lemn, etc., etc. Negreșit că și acestea își au foloasele lor, dar, până la vârsta de 7, 8 ani, este mai bine să procurăm copiilor de acele jucării care pun în mișcare, în acțiune și corpul și încă mai mult corpul, pentru că până la această etate este neapărat necesar să se favorizeze mai cu seamă dezvoltarea corporală, chiar în interesul părții morale și al celei intelectuale.

Între jocurile igienice și binefăcătoare pentru fete și băieți se recomandă în prima linie cercul care ajută atât dezvoltarea fizică cât și cea spirituală, căci ei îl pun în mișcare cu mâna, se țin de el cu fuga, îl urmează cu mintea și-și fixează atenția spre a-l dirige. Mincea, *racheta* și alte jocuri de felul acesta încă sunt bune.

Autorul citat blamează foarte tare și cu tot dreptul răul obiceiului al părinților și în special al mamelor de a nu obișnui copiii să întrebuițeze de o potrivă ambele mâini, ci numai dreapta; dinsul conjură pe mame ca cel puțin în jocuri să deprinză pe copii a se servi de o potrivă de stânga ca și de dreapta.

Cine n'a citit oare spirituala petiție a mâinei stângi din Franclin? Ar trebui ca lumina civilizațiunii să facă

---

1) Vezi Julie Fertiauit „La Science de la jeune mère.“

pe mame a stabili o perfectă egalitate între aceste două părți ale corpului, obișnuind pe copii să mănânce, să lucreze, să scrie și să se joace pe rând, când cu dreapta când cu stânga. Inceteze odată acest prejudețiu nejustificat de nimic.

Dar sunt unele jocuri cari silesc pe copii, băieți și fete, să ocupe ambele mâini. Intre acestea se citează mai ales săriturile peste fringhiuță (coardă), notatul, danțul etc., cari, pe lângă folosul de a deprinde amândouă mâinile, prezentă altele și mai mari; precum punerea în mișcare, în activitate a întregului corp; luarea unei pozițiuni grațioase a trunchiului corpului, mai ales la danț și la coardă; fixarea atențiunii spre a nu-și atrage risul societății; spre a nu vătăma în ceva grația ce se cere de la asemeni exerciții, cari cu tot dreptul sunt numite jocurile grațiilor.

Aci însă sunt oarecari condiții de observat, căci unele din aceste exerciții pot avea urmări rele din punct de vedere moral, dacă deșteaptă în copii o îngâmfare prea mare, precum am avut ocazia să ved prin grădinile publice din Franța, unde eleve mărișoare săriau fără jenă peste fringhiuțele lor în fața lumii adunate. Să le fi văzut cât de mândre și mulțumite se simțeau, când prindeau o privire de admirațiune, când ajungea la urechia lor un compliment adulator! Oricine înțelege că modestia așa de necesară etății lor se perde în asfel de espoziții ale unui talent de un merit foarte mic și care nu trebuie să capete în spiritul copiilor prea mare importanță. De aceea să ne silim ca, în săriturile peste coardă și în danț, copiii să nu vadă de cât o gimnastică plăcută și folositoare sănătății lor. Să avem grijă ca fetele mai cu seamă să nu se dedea la asemeni exerciții de cât în prezența colegelor de aceeași vârstă, a părinților și a supraveghetoarelor cari nu vor cultiva amorul lor propriu.

Cât despre danț, copiii să nu fie duși de cât la balurile de copii cari se dau ziua, în familie, și să nu se facă nici odată caz mare de toaleta lor». Să nu le perdem nici odată somnul de noaptea în scopul de a le procura o plăcere; căci la această vârstă, vegherile fac mare rău sănătății lor; de acea să ne ferim a-î duce la teatru, circ, sindrofii, etc., în timpul nopții. Dar chiar unele din petrecerile de zi trebuiesc depătate de copii, precum tombole, loterii și orice amuzament care i-ar impresiona prea tare și ar da naștere unei patimi rele.

Sunt părinți cari obișnuiesc pe copii să considere prânzul ca o plăcere, cea ce este un rău mare, căci s'ar putea să-i ațite la lăcomie, pe când copilul ar trebui să considere mâncarea numai ca o necesitate, ca o trebuință naturală.

Vrea însă cineva să facă copiilor o petrecere cu ocazia unei sărbători? Atunci să invite alți câțiva copii pentru o plumbare la țară sau într'un crâng vecin, apoi să dea copiilor o masă frugală, simplă dar sănătoasă, ferindu-se de multe prăjituri, bomboane, cremă, etc.

Copiii trebuiesc crescuți în idea că banii sunt resplata unei munci; deci trebuie să ne ferim de a le da distracții unde s'ar câștiga bani, precum cărți, domino, loto, etc. Dar nici fără bani să nu se ocupe cu jocul de cărți, căci nu este bine să-și ocupe atenția în mod nefolositor. Ceva mai mult: nici să nu vază copiii astfel de jocuri și mai cu seamă în casa părinților lor.

Jocurile cele mai bune sunt mișcărilor, sau și dacă li se dau câteodată jocuri sedentare, acestea trebuie să urmărească deslegarea unei probleme, a unor jocuri de spirit, etc. etc.

Numai când ocupațiunile libere ale copiilor vor fi conduse în modurile arătate aci, ele vor fi folositoare pentru educațiunea lor. Deci nimic nu trebuie pierdut din vedere, când e vorba de viitorul tinerilor generațiuni.

E. B.

DIDACTICA MAGNA¹

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GĂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXIII.

Metoda culturii morale

1. (*Tot ce s'a tratat până acum e numai un fel de introducere; lucru principal e moralitatea și pietatea*). Până acum s'a vorbit despre chipul cum s'ar putea preda și învăța mai ușor științele, artele și limbile. Asupra acestui lucru să se aibă în vedere cuvântul lui Seneca din a 89 epistolă. *Așa ceva nu trebuie să învățăm, ci să fi învățat*, căci aceasta e numai o propunere pentru ceva mai mare, sau după cum zice el: *sunt numai primele noastre încercări, iar nu operele noastre complete*. Care vor fi încă operele? *Studiul înțelepciunii, care ne va face nobili, puternici și amabili*. Și aceea ce am arătat mai sus sub numele de *moralitate și pietate*; numai prin aceasta vom putea să ne ridicăm deasupra celorlalte creaturi și să ne apropiăm de D-zeu însuși.

2. (*Trebuie transformată în formă de artă*). Să îngrijim ca această artă, cum să infiltreze adevărata moralitate și pietate și să se determine bine și să se introducă în școli, ca ele să fie în adevăr, aceea ce se zice despre ele, adică localități ale formării omului.

3. (*16 reguli despre arta moralității*). *Arta culturii morale are 16 reguli principale*.

1). Cea dintâi din ele sună: *toate virtuțile fără excepțiuni trebuiesc învățate tinerimei*. Căci din aceea

1) Vezi numărul precedent.

ce se numește drept și moral nu se poate înlătura nimic, fără să nu se ivească un abis sau desordine a armoniei.

4. II). *Mai înainte de toate însă așa numitele virtuți cardinale, ca prudența, cumpătarea, tăria și dreptatea.*

5. III). *Prudența se poate dobândi din o bună instrucțiune, învățându-se adevăratele deosebiri ale lucrurilor, cerem și votarea lor.*

Căci o dreaptă judecată asupra lucrurilor e adevărata temelie a tuturilor virtuților. Frumos se exprimă *Vines*: adevărata înțelepciune constă în o judecată dreaptă asupra lucrurilor, ca să prețuim fie-care lucru, cum e în realitate; ca să nu căutăm un lucru de nimic, ca și cum ar fi de valoare, iar ceea ce e de valoare să-l înlăturăm. Să nu dojenim aceea ce e de laudat și vice-versa. Căci din aceasta rezultă ori și ce eroare în spiritul omenesc și nimic nu e mai de condamnat în viața omului de cât acea falsificare a judecării, dacă nu se dă lucrurilor adevărata lor valoare. Așa dar, să se deprindă cine-va din copilărie (continuă el) de a avea adevărate idei despre lucruri, are să se înmulțească cu etatea. Să se apropie de aceea ce e drept, și să fugă de ce e nedrept, ca ast-fel deprinderea de a lucra drept să devie a doua natură etc.

6. IV). *Să se deprindă școlarii în tot timpul învățămîntului la cumpătarea în mâncare și băutură în dormiri și veghere, în lucrare și repaus, în vorbire și tăcere.* E o regulă foarte însemnată care să se pue tot-d'auna în vederea tinerilor și anume; nimic peste măsură, ca ast-fel să se poată feri de desgust.

7. V) *Tăria să o învețe în stăpânirea de sine, ca ast-fel să-și poată opri plăcerea de a vorbi și a se juca la timp și fără timp și să ție în frâu, nerăbdarea, contrazicerea și mânia.*

Temelia aceasta va fi, dacă o deprindem să facem toate cu rațiune, iar nu cu pasiune și necugetare. Căci

omul e o *ființă raționabilă* și de aceea să se deprindă de a se conduce de rațiune, deliberând tot-d'auna în lucrare și anume ce, pentru ce și cum să se bazeze ceva bine, ca *ast-fel omul să fie în adevăr stăpân al faptelor sale*. Și fiind-că copiii nu pot să fie capabili de o purtare așa de precugetată și rațională (cel puțin nu toți) de aceea va fi foarte folositor lucru de a'i învăța să și însușească curagiul și stăpânirea de sine și anume deprinându-se de a face mai mult voința altor de cât pe a sa proprie și supunându se superiorilor în toate.

Acei care se ocupă cu cultura cailor îi învață mai întâiu să se supună frâului, zice Laetanțiu; și acei așa dar, care se ocupă cu instrucțiunea copiilor să'i învețe mai întâiu de a asculta de cuvânt. O! ce mai speranță trebuie să punem în ei, scăpând omenirea din rătăcirea în care se află și anume deprinându-i de a se supune unii altora și toți de a face această clasă propria deliberare chiar de la prima etate. University Library Cluj

8. VI). *Dreptatea o învață, dacă nu insultă pe nimeni, nu'l ating într'ale sale, fug de minciună și de înșelătorie, și se arată credincioși, datorți și amabili.*

La aceasta să se formeze întocmai, ca și mai sus și anume cu mijloacele și căile pe care le vor indica următoarele reguli.

9. VII). *Felurite țări, cari sunt necesare mai înainte de toate tinerimii sunt următoarele: O sinceritate nobilă în relațiunile zilnice și o porseveranță în lucrare.*

Fiind-că viața nu se petrece de cât în contact cu oamenii și în muncă, de aceea copii trebuiesc deprinși de a suporta pe oameni în ori și ce fel de muncă onestă, ca ast-fel să nu devie *uritori de oameni* și poveri nefolositoare ale pământului. Virtutea să cultivă cu fapte, iar nu cu vorbe.

10. VIII). *O sinceritate nobilă se dobândește prin contactul zilnic cu oamenii onești, și prin aceea dacă o anumită însemnare se esecntă în fața lor.*

Aristotel a crescut pe *Alexandru* în așa chip, în cât era în stare în etatea de 12 ani să discute asupra orî și cărui subiect și să dea răspunsuri la tot soiul de oameni și anume regilor și trimișilor regilor și popoarelor, învățaților și neînvățaților, orășenilor și țeranilor. Ca să se poată deprinde toți prin introducerea noastră universală să imiteze aceasta cu succes, e trebuință de a se da reguli asupra contractului și să se esecutive în mod practic, așa ca copiii să aibă relațiuni modeste cu profesorii, conșcolarii, părinții și servitorii și să discute zilnic asupra diferitelor lucruri, și dacă se observă vre unul, că nu e modest, cu minte și îndemănată să se ia măsuri de a se îndrepta.

11. IX). *Perseveranța în lucrare și-o dobîndesc tinerii, dacă lucrează tot-d'una câte ce-va, fie în serios fie jucându-se.*

În ceea ce privește intențiunea nu se are în vedere de ce și cu ce scop se face, afară numai dacă se esecutive. De asemenea și în glumă se poate învăța aceea ce folosește în serios, dacă o cere timpul și împrejurările! Și fiind-că lucrarea se învață prin lucrare (după cum am vădut mai sus), tot așa și silința prin silință, așa că ocupațiunea cumpătată a spiritului și corpului devine un fel de tendință și pune pe omul sârguitor în pozițiune de a se feri de lene. Și atunci se va adevăra zicătoarea lui *Seneca*, că *spiritele nobile se nutresc prin muncă.*

12. X). *Virtutea rubeenie cu dreptatea e esactitatea și zelul de a servi altor și care trebuie înainte de toate infiltrată tinerimii.* Unei naturi corupte 'i e înăscut *egoismul* în virtutea căroră cine-va pretinde de a se avea numai el în vedere, fără ca să bage în seamă pe alții, *Egoismul* e isvorul tuturilor rătăcirilor în lumea aceasta. așa că fie-care nu se ocupă de cât de ale sale, fără să dea cea mai mică atențiune binelui general. *De aceea tre-*

buc tinerimea deprinsă, ca să nu trăiască numai pentru sine, ci pentru *D-zeu* și *aproapele*, adică pentru neamul omenesc, ca ast-fel să fie serios convins de a se deprinde din copilărie să imiteze pe *D-zeu*, îngerii, soarele și toate cele-l-alte creaturi nobile și anume de a tinde și stărui *spre a deveni altora folositor, atât pe cât e posibil*. Numai atunci ar putea să devină mai fericită starea afacerilor private și publice, dacă toți ar lucra pentru binele general, și dacă pretutindenii fie-care ar putea și ar voi să ajute celor-l-alți.

Puterea și voința o vor dobândi aceia, care vor fi introdusi în aceasta.

13 (*Cultivarea virtuților să înceapă în cea mai fragedă tinerețe, ca ast-fel viciurile să nu copleșească spiritul*).

Căci dacă câmpul nu se seamănă cu sămânță bună produce plante, însă ce fel de plante? Dacă însă are intențiunea de a 'l lucra cum se cuvine și aceasta se poate face și atunci poate avea speranță de a accepta o bună cultură și dacă îl ară de la începutul primăverei, 'l seamănă și 'l plivește. *In general deprinderea din copilărie e de mare valoare, căci vasul miroase mult timp de liquidul cu care a fost plin*.

14. XII). *Virtuțile se învață dacă se face tot-d'a-una binele*.

Cum că aceea ce trebuie să cunoască cineva să învețe prin observațiune și aceea ce trebuie să lucreze prin lucrare, am arătat în cap. 20 și 21. După cum copiii învață mersul prin mers, vorbire prin vorbire, scriere prin scriere etc., tot așa *vom învăța supunerea prin supunere, abținere prin abținerea de sine, adevărul prin spunerea adevărului, perseveranța prin perseveranță* etc. numai să nu le lipsească oamenii cari să le dea esemplu cu cuvântul și fapta.

15. XIII). *Esemple de o viață regulată din partea*

părinților; îngrijitorilor, profesorilor și conșcolarilor trebuie să se arate tot-d'a-una.

Copii sunt tot-d'a una ca mămuțele, aceea ce ved, bun și rău caută să imiteze fără poruncă. Și de aceea învăță mai întâiu să imiteze înainte de a cunoaște. Esemplele din viață se pricep însă tot așa de bine ca și cele-lalte din istorie cu deosebire, fiind-că influențează mai cu putere și mai adânc. *Dacă părintii așa dar sunt adevărați păzitori ai educațiunii casnice și dacă profesorii aleși sunt de o moralitate deosebită, acesta va fi cel mai bun mijloc de a conduce pe școlarii la o viață morală.*

16. XIV). *La esemple să ce adauge prescripțiunii și reguli pentru viață.*

Cu chipul acesta, imitarea va fi ferită de greșeli, completată și întărită. (Să ce citească aceea ce s'a zis în cap. 211 regul. XI). Asemenea reguli pentru viață să se ia din sf. scriptură și din proverbele înțelepților. *De pildă: De ce și cum să se ferească cine-va de invidie? Cu ce arme să își apere cine-va peptul contra duririi și altor nenorociri din viață? Cum să se cumpește în bucurie? Cum să se oprească mânia! Cum să înlătore iubirea nepermisă și altele de felul acesta? În tot cazul după etate și starea culturală.*

17. XV). *Să se ferească copii de relațiuni cu oameni corupți spre a se putea înlătura contagiunea.*

Căci răul se prevede mai nșor și mai cu îndrăsneală din cauza concepțiunii naturii. De aceea să se caute de a se înlătura ori și ce contact corupător al tinerimei, ca de ex: *tovarășii vicioși, vorbiri necuviincioase, cărți nefolositoare* (căci exemplele rele fie văzute, fie auzite sunt otravă pentru tinerime) și în fine *neocupațiuneu*, ca astfel prin lipsa de lucrare, să nu se învețe de a face rău sau să decadă intelectualmente. Așa dar, va fi de mare folos de a o ocupa neîncetat, fie cu lucrări serioase, fie cu lucrări glumețe numai să nu rămâe neocupată.

18 XVI). *Și fin d-că noi nu dispunem de mijloace spre a fi destul de veghetori ca să nu se introducă ceva rău, de aceea e absolut necesar o severă disciplină spre a se opune moravurilor rele.*

Căci inimicul veghiază nu numai atunci, când doarme ci și când suntem descepți. Și când semănăm bună sămânță pe câmpul spiritului, el se strecoară spre a'și putea răspândi și a se surghini. În fine natura cea coruptă se arată aei și colea în cât e trebuință de a se opune răului în față. Opunerea i se face însă cu disciplină, adică cu ceartă și pedeapsă, cu vorbe și bătăi după cum cere împrejurarea. Tot-d'auua însă de o dată cu fapta, ca ast-fel viciul născând să se sugrume în fașie sau ce e și mai mult să se dîstingă cu rădăcinii cu tot. *Disciplina așa dar să fie severă în școală, nu atât contra nesciinței, cât mai mult contra rețelilor nărăviri.*

Despre disciplină însă în cap. 31.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În care clasă trebuie să înceapă învățarea gramaticii limbii materne în cursul elementar?

Abstrăgînd de la ori-ce dispozițiune legală și avînd în vedere numai și numai scopul limbii materne și înriurirea ei asupra cugetării omului în genere, și în special asupra cugetării micului școlar, răspundem, că învățarea gramaticii limbii materne trebuie să înceapă în clasa, în care ni se crează posibilitatea de a o propune.

Aceasta se accentuează: a) în cunoașterea sunetelor; pentru că, cât am stărui să dăm un caracter mai vocalic consoanei *n, m, c, g, d*, etc., prin faptul forțării organelor luate în considerațiune, rămîne mai presus de ori-ce îndoială, că reducerea la simplul posibil a consoanei este mai puțin simplă și naturală, de cât

pronunțarea vocalei *a, e, i, etc.*; b) în combinarea sunetelor și silabelor, este imposibil unui adevărat pedagog, ca, ajungând aci, să treacă indiferend peste combinațiunea sunetelor, silabelor, fără să nu spună școlarului, că actul combinării se zice silabă, cuvînt; el va ști, va simți, că trecerea bruscă de la silabă la cuvînt, etc., fără a observa, fără a se opri asupra fiecărui din acestea, denotă arbitrarul și nebulosul. Din contră, în interesul temeiniciei și trăiniciei cunoștințelor comunicatele elevului, trebuie să însceneze niște epoci în micul intelect al elevului, care să poarte timbrul acelei revoluțiuni psihice cu toate incidentele sale accesorii, revoluțiune provocată de faptul comunicării, să creeze în seria cunoștințelor elevului anumite puncte retrospective, niște centre în jurul cărora, grupându-se cunoștințele elevului, să putem face tot d'auna și pe dată revista lor.

În fine, vine un ce, care reclamă imperios necesitatea de a intra în studiul limbii materne îndată cu scriptologia și acela este: prezența virgulei, semnului exclamării, interogării, circumflexului, acutului, etc. în abecedar, după ce condițiunea sine-qua-non a acestuia este, ca să nu cuprindă nimic, ce nu ar putea fi imediat obiectul cunoștinței, sau intuițiunii elevului.

Dacă am luat de bază a învățării primelor cunoștințe limbistice mersul succesiv în sens sintetic al scris-cititului, nu urmează de aci, ca să dezvoltăm și să propunem gramatica pe scara întinsă, ce ne-o pune la îndemână abecedarul; de o parte pentru că niște mai dezvoltate cunoștințe gramaticale nu ar face obiectul cunoștințelor gramaticale ale elevilor din clasa I primară; iar de alta, pentru-că, până când abecedarul: sunet-silabă-cuvînt, este prea puțin și prea slab spre a susține și a agita o acțiune mai vie și mai serioasă în sistemul nervos al elevului, până atunci abecedarul:

propozițiune-frasă-bucată de lectură, devine mai amplu, mai avut și mai spornic în idei și în cunoștințe noi, desvâind în mintea elevilor orizonturi cari de cari mai variate. A le face, reface și ordina toate acestea este destulă materie pentru clasa I primară. Contingent gramatical sunt suficiente cunoștințele câștigate până aci; tot, ce mai datorăm gramaticii, e, ca cunoștințele câștigate să le repetăm, aplicăm și validăm, unde numai ne permite timpul și ni se oferă ocaziune.

Înainte de ce am încheia credem oportun a atinge și cestiunea metodului. Propunându-se, conform programului ministerial, gramatica numai în clasa a II primară, gramaticii noștri încep cu subiectul, predicatul, propozițiunea, adică cu sintactica și numai apoi cu sunetul, cu vocala, consonanta, silaba, adică cu etimologia. Dintr'o privință lucrul pare firesc. Pentru că acum una este, ori încep cu etimologia, ori cu sintactica, eroarea este consumată. Nu este însă așa, când venim la cestiunea: în care clasă trebuie să începă studiul limbii materne în cursul elementar? și nu așa, când recunoaștem, că trebuie să începă în clasă I. Aici dăm peste greșala, din a cărei pricină s'a lăsat afară studiul gramaticii în clasa I primară, care tot de odată este și punctul de unde ne orientăm și dumerim asupra metodului de propunere, primind intima convicțiune că nu poate fi altul de cât cel sintetic, inductiv. Instrucțiunea este întrarea și pătrunderea ochiului, urechii, tactului, etc. în firea și în amănuntele lucrurilor, în legile fenomenelor și în veritățile naturii. Acum, cu cât mai indispensabil este metoda inductivă pentru un elev începător, care în mod mai exclusiv se razimă pe sensurile externe. O altă cauză, care pledează pentru inducțiune, este însăși natura și succesiunea cunoștințelor limbistice, cari pe baza abecedarului formează obiectul, materia gramaticii, succe-

siune și natură resumată în principiul didacticei generale: obiectul cel mai propriu și mai adecuat al ocupării minții elevului este proximalul și simplul. **V. D.**

CONTRIBUȚIE LA ISTORIA ȘCOALELOR ROMÂNE

Mult stimată Doamnăle Bălțeanu,

Indrăznesc a vă trimite spre publicare „note asupra vieții lui N. Nanu“, fost profesor în Broșteni, pe vremea când moșia Broșteni era a d. Balș.

Neadevăruri în articol nu veți găsi, și cele scrise în articolul meu despre Nanu, nu e nici jumătatea meritului lui.—Citiți-l rogu-Vă și de găsiți a fi demn pentru revista Dv., faceți-i loc în ea, iar de găsiți a nu fi demn de ea, rogu-Vă înapoieți-mi-l neplătit.

Cu toate că nu-s elev de a lui Nanu, o venerație adincă și o stimă mare mi s'a format în suflet pentru el; în dragostea pentru el și în considerație că nimeni n'a zis ceva despre el, am luat eu condeiul ca să pomenesc ceva despre el. E poate cu totul puțin ceea ce zic; e bine însă să spuți ceva în memoria acestui adevărat apostol al muntelui.

Revista Dv., sunt sigur, nu va refuza a spune câte-va cuvinte despre un om care a muncit spre a arunca o lumină în popor.

În tot cazul vă rog, prin câte-va rânduri pe o carte postală, anunțați-mă.

Ertare cer de modul cum vă scriu; ertare cer asemenea că nu v'am trimes..... În curând vi-l voi trimite.

Cel ce vă stimează cu recunoștință,

M. Lupescu.

Note asupra vieții lui Neculai Nanu, fost profesor pe moșia Broșteni, jud. Suceava.

Neculai Nanu, fost profesor în satul Broșteni, moșia Marelui logofet A. Balș *), fu născut în tîrgul Neamțul. Tatăl său Dumitru era țuțuian; Nanu era fiu de țăran. El era socolean de a lui Ve-

*) Moșia Broșteni actualminte e proprietatea M. S. Regelui ce a cumparat-o de la Balș.

niamin Costache, când în seminarul din Socola se învăța multă carte și cu foc. Frații avu unul care muri; el nu știa carte. El fu adus de Balș la școală ce înființase pe socoteala sa pentru luminarea poporului din munte.

Balș îl plătia cu 100 galbeni pe an; mai avea și un cal la grajd, o vacă la scuteală, masă și odae.

Pentru băieții sătenilor din Broștenii el nu primea nici o plată de la părinții lor; cei din alte sate îi plăteau 40 lei vechi pe an pentru băieți și alte *prezenturi* *).

Nanu era om de mijloc, uscățiv, bun la inimă, aspru cu leneșii pe cari îi pedepsia cu nuiaua, glumeț că nu-ți mai era urit cu el, blind, lumeț și desinteresat de sine. El purta strae nemțești; era pantalonar, cum l-ar boteza azi sătenii.

Cu toate că era om slăbănog, era însă un vestit cântăreț. Glasul lui și acum e pomenit de moșnegii satului și de foștii lui elevi, din cari tot mai trăesc vr'o 16 în Broștenii.

Cântăreț ca el, tipicar ca dînsul nu se mai afla în acele vremi prin împrejurimi; neîntrecut era de nimeni. Condeii lui (scrierea și priceperea de a alcătui ceva) era condeii, nimeni nu-l întrecea. Când făcea o hârtie era bună și la mitropolitu **).

În timpul cât a stat în Broștenii, prin bună purtare și blândețe își căpătase iubirea sătenilor. Toți câți l-au cunoscut și azi pomenesc numele lui cu respect și venerațiune.

Viața lui ca luminător al poporului fu activă; era om vrednic și stăruitor. Când s'apuca de vr'otreabă n'o lăsa până ce n'o isprăvia.

Scoala lui era școală; peste 120 băieți o frecuntau. Școala lui Nanu din Broștenii era vestită și în Bucovina. Băieți din toate părțile curgeau cu droaea la școală la Nanu. Sătenii de prin Dorna, Mădeiș, Borca, Sabasa, Farcaș, Mălini, Rădășeni, Pipirig, etc. etc. își duceau băieții la școala lui Nanu. Toți cei ce căpătau atestatul lui Nanu erau ca și preoți. La mitropolie iscălitura lui Nanu era foarte respectată. De multe ori băieții lui Nanu erau mai bine pregătiți de cât cei de pe la catiheții orașului.

*) Datele acestea sunt culese de la elevii lui Nanu.

***) Espresii de a elevilor lui.

Cu atestatul lui, căci el nu-l dădea la toți răii¹, te făceaș preot la mitropolie fără nici o dare.

Pe lângă regulile bisericești, Nanu preda elevilor săi și ceva știință. Elevii săi însă nu-și aduc aminte ce anume²; pe câți i-am întrebat nu mi-au putut da asemenea relații. Puțin din știință se învăța însă cele ce preda trebuia să fie știute „*cu apa*” de elevii săi.

Cântările însă erau predate și teoretic și practic.

Elevii săi, dintre care nu lipsiau și de cei însurați, căci mai toți erau holtei, cu barbe unii, trebuiau să facă cu rîndul slujba de psalt, de paraclisier, etc. în biserică. De multe ori chiar preotul ce oficia sf. liturgie, era corijat de punctualul Nanu; greșurile îi erau foarte urite. «Bine, rar și frumos» era deviza lui în slujba divină.

Fără cunoștințele programului sevă, de pe care nu ne rămase nici o copie, scoala fiind privată și programul croit după voe și om, el nu dădea nimăruî iscălitura sa; de aceea i se mări numele, căci la puțin și numai la cei buni dădea atestatul sevă. Cine voia pe acea vreme să se întreacă în tipic cu băeții lui Nanu remănea orî perdea rămășagul.

Metodul lui de procedare în genere, cu greū se poate afla, dacă nu ne-aū rămas urme de la el. Elevii săi însă mărturisesc că întâi când întraū în scoală, după ce începeau cu „*crucea-ajută*” erau puși la o ladă cu năsip, unde sub conducerea unū băet măi înaintat și deștept învățaū formarea *buchilor*.

Când erau deprinși bine la năsip a forma buchile treceaū la hârtie³. Serieaū cu pană de găscă. Cărți anumite pentru începători nu erau. Buchile le învățaū scolarii de pe niște hârții scrise

¹ Idem, idem.

² Părintele I. Grințescu din Broșteni, elev de a lui Nanu, actualminte sub-protoiereū, pl. Muntele, mărturisește că se preda și istoria, geografia, aritmetica cele 4 operații cu numere întregi, scrierea, cetirea și cântările, oscbit de regulile bisericești și religia.

³ Tot părintele Grințescu mărturisește că în scoală era o tablă și că elevii aveau și plăci.

ăspicat de Nanu. Deprinse buchile și slovenirea treceaă la ceaslov și începeă cetirea lui, apoi la psaltire.

Când scolarii puteă citi binișor începea a-î pune la cântări, la cunoașterea semnelor și cântarea lor. La aceste treburi era jutat de băeții mai mari. În școală era frumoasă rânduială, băeții n'aveă voe a se porecli, cine fura, spunea minciuni orî poreclea pe alții, era pedepsit aspru. Ei stăteaă pe bănci; în loc de catedră avea o masă.

El vara ținea regulat esamene, la cari de multe ori asista însuși proprietarul moșiei „Escelența sa marele logofăt și cavalier Alesandru Balș“, după cum îl titluește Nanu într'o mărturie dată unuia „candedatu Ion“ cerut a se hirotonisi preot sătenilor din Broștenî.

Dumineca și sêrbătorile mergea regulat la biserică, el ținea strana mare, iar elevii săi strana mică. La zile mari lua și steagul scoalei, donat de familia Balș, cum și buzduganul ce le duceaă doi din elevii cei mai bunî și mai curați și cari mergeăă în fruntea șirului.

Aceste odoare — steagul și buzduganul — nu se mai găsec, cu toate stăruințele ce am pus întru aflarea lor; nu se știe unde ar fi saă cum s'ar fi *irosit*.

Intrebăm pe unii din foștii sêi elevi asupra acestor odoare și mai ales pe părintele I. Grințescu, ce a fost primul învêțator oficial în Broștenî, cum și pe cantorul bisericei D. Ionescu unul din cei mai vechi elevi ai școalei lui Nanu, ambiî aă mărturisit că nu-și aduc aminte ce să se fi făcut cu aceste lucruri.

De și era blând și bun, cu toate acestea de multe ori uza de neua pentru cei leneși și greoi la pricepere, când vorba și povața nu folosia nimic ucenicilor săi. Lucrul acesta, ce din nenorocire pare a se mai aplica și azi în școală, făcea pe mulți școlari să fugă de școală.

Greu foarte venia bietului școlar, a se da cu acea viață de o muncă ne mai pomenită de grea și de care nu putea scăpa de cât prin fugă ori prin silință foarte mare.

De la Nanu, ca producțiunii ale sale, ne-aă rămas puține scrieri; din câte am putut aduna de pe la foștii sêi elevi, și

acestea cu foarte mare greú, am adunat în biblioteca școalei din Broșteni: un cuvînt al lui Nanu ce se citea la moartea mirilor, un cuvînt ce se citea la moartea preoților și o mărturie dată de 17 săteni din cei mai cinstiți din Broșteni unuia „candadatu Ion“ ce voea să se hirotonisească preot. Această mărturie e prevăzută și cu viza No. 444 din 11 Decembre 1849, a protoeriei ținutului Sucevei. Mai posedă biblioteca școalei din Broșteni și o copie a prohodului Mântuitorului scrisă tot de Nanu, fără început însă.

Din acestea se poate constata puterea de producție a acestui vrednic apostol din munții Suceavei, care aprinse cea întăiu scântee de lumină între poporenii munteni.

Slăbănog din fire, gingaș și delicat în obiceiuri, într'un aer prea tare pentru constituția sa debilă, Nanu începu a se usca pe picioare. Ocupația lui mare pentru care-și punea toată silița, căci voea să arate că poate ceva, îl consumă și mai mult. La o muncă grea, la o fire plăpândă se mai adause încă și păcatele lumești, căci era lămeț. Bolnăvindu-se de boale, ce în tot-d'una le tăgăduca, căci voia numai el să le știe, se căuta cu lucruri băbești, nevoind a alerga la spital, trebuind prin aceasta să întrerupă pentru cât-va timp slujba pentru care avea mare osârdie. Leacurile băbești trăgănară boala. Sfătuit de unii și de alții se însură. Stors de puteri, prăpădit din cauza boalei, secatuit și de marea ocupație cu elevii săi, nevoind ca lumea să-l găsească mai slab de cum a fost, Nanu zilnic se perdea.

Cu nevasta trăi numai câți-va ani, n'avu nici un copil, se spune că nevasta lui Nanu ar fi trăind și acum în Peatra.

Nanu muri între anii 1855—1862¹. El fu jeliț de toată lumea ce l'a cunoscut. E îngrogat în satul Broșteni lângă biserică, în locul de cinste, unde se îngropaă preoții. Nanu muri officos. Cu el se stinse scântea de lumină din munte. De la el nu se mai văzu o adoua școală așa de renumită. Urmașii săi, Movilă, Diaconov, ș. a. nu se siliră a imita pe Nanu.

¹ Din gura elevilor săi nu poți afla cu siguranță data morții l u unii spun că-l mort de 30 ani, alții de 35, etc, etc.

Mult fu el plâns de elevii săi; lumea-l pomenește și azi, căci era bun, cinstit și darnic

De și era într'un loc, unde putea să facă avere mare, dacă ar fi urmărit îmbogățirea sa, Nanu însă muri sărac. Balș, proprietarul, îl iubea cumplit și ținea la el ca la sufletul lui. Balș îl adusesse pe moșia sa și Nanu se sili a nu rămânea pe jos și a amăgi speranța marelui logofăt. Mult îl iubia și Nanu pe Balș. Când venia «Escelenția sa» pe moșie, căci mai mult la Iași sălășluia, îi eșia înainte cu cântări ca unui domn. I se măria inima *marelui logofăt*, când vedea pe feciorii sătenilor că-l primesc cântând și în mărnimia sufletului său, pe mulți, din cei mai buni, i dăruia cu bani și haine; iar pe harnicul lor profesor, îl dăruia cu frumoase *prezenturi*, imboldindu-l cu ast-fel de daruri spre mai mare silință întru îndeplinirea misiunii, ce nici o dată Nanu nu o lăsa în paragină.

Cea mai mare parte din elevii lui se făcură preoți și cântăreți; muntele e plin cu elevi de ai lui. Mai toți cântăreții bisericilor din pl. Muntele, jud. Suceava, sunt elevi de ai lui. Până și *Nică a lui Ștefan a Petrei*¹⁾ din satul Humulești, jud. Neamț, a trecut școala lui Nanu, fără a o sfârși după cum singur mărturisește că; . . . «și eu le am tras în ziua de Paști un *«Ingerul a strigat la biserică de au remas toate babele cu gura căscată la mine, iar fetele numa-și dau ghiont una.alteia văzând ce poate acum „Nică a lui Ștefan a Pietrei.”*

Fotografia lui Nanu remase la unul din elevii săi și nu se știe unde-i.

Mulți ca Nanu, stăruitori și harnici dascăli, însă cu metode mai perfecționate trebuiesc țării noastre, ca să ne ridicăm din starea în care ne aflăm!

Urmași vrednici ca el în munte nu avu; o mișcare culturală ca pe vremea lui nu mai fu. Ceea ce era munteanul atuncî, mai acelaș e ș'acum.

Despre el, cu toate c'a fost un adevărat apostol al luminei

¹ I. Creangă în amintiri.

și al moralei în munte, nu s'a zis nimic până acum; elevii săi n'au scris nimic despre el, păstrându-î în schimb recunoștința, care trece din tată'n fiu.

Numele și reamintirea lui Nanu nu se șterse din inima țaranului recunoscător, cu toate că el dispăru dintre ei. Cu venerațiune și respect îi va vorbi orî ce sătean tânăr orî bătrân despre *profesoru* Nanu.

Iși făcu datoria cât trăi, lumea înconjurătoare a simțit că el a trăit și s'a dus unde vom merge toți.

Aveau-ar însă urmași, care să-l imiteze în hărnicie și priepere de-a lucra, în orî ce școală românească!

1 Octombrie 1891

M. Lupescu

Nota Redacției. Redacția acestei reviste primește cu mulțumire să publice ast-fel de însemnări asupra persoanelor cari s'au distins în ogorul scoalei române.—Dorința noastră este ca actualii învățători să ia exemplu de la Nanu de devotament pentru misiunea lor.—În ce privește pe urmașii lui Nanu, suntem încredințați că M. Lupescu îl onorează pe deplin în cele bune.

E.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CARACTERUL ¹⁾

I. FORMAREA CARACTERULUI

Influența cărților și a operilor de artă

Bine condusă, poate și arta să exerciteze o influență salutară, când operele de artă reprezintă frumosul spiritual, ceea-ce e problema lor. Frumosul fizic (trupesc) poate să înriurească numai stricăcios asupra unei moralități, care nu este destul de solidă. Viață să respire artele frumoase! zise Schiller. Opera de artă trebuie să aibe viață, idee și suflet, ca și poezia, ca și omul însuși, dacă voiește să lucreze cu succes, și încă ideî cât se poate de bune, curate și înalte.

Și, și atunci arta ca mijloc de creștere are numai o valoare se-

1) A se vedea numărul precedent.

cundară, ceea-ce se vede și de acolo, că atunci când în Grecia și Roma nouă arta ajunsese în cea mai mare floare ia mergea mână în mână cu decăderea morală a poporului.

4. Influența ce o are școala vieții

Numai în școala vieții poate omul să-și câștige experiența, pe care o putem numi înțelepciunea practică, față cu înțelepciunea, ce și-o câștigă omul din cărți. Poveștile și îndreptările sunt de sigur folositoare : dar fără de influența și recunoștința adevăratei vieți sunt și rămân neroditoare. Trebuie să stăm față și să ne lovim de faptele cele neschimbăcioase și reale, pentru ca caracterul nostru să câștige o tărie, ce nu ne-o poate da nici cetirea cărților, nici meditațiunea, ci numai conlucrarea și venirea în atingere cu oamenii, cum sunt ei în faptă.

Pentru ca omul să s'arate că-î harnic, se cere înainte de toate, ca în mijlocul muncii sale zilnice, să stea neclătit pe picioarele lui față cu orî-ce ispite și ademeniri, și să dovedească, că are puterea de a lucra și a suferi. Fiecare om trebuie să contribuiască cu puterea sa la munca și la truda omenirii, căci la din contră atât indivizii cât și întregul ar suferi.

Numai aici lucrând împreună cu alții și pentru alții, ne câștigăm experiență ; aici în cercul datoriilor noastre învățăm disciplina muncii, paciența, îngrijirea și perseveranța, cari formează și întăresc caracterul. Aici întâmpinăm și pedicele, iritățile și ademenirile, cari dau întregii vieți timbrul său, dupe cum ne purtăm față cu ele ; cu un cuvînt, aici trecem prin școala cea mare, în care învățăm cu mult mai mult de cât între cei patru pereți ai odăii noastre de lucru, orî ai monastirii.

Atingerea cu alți oameni este neapărat de lipsă și pentru aceea, ca să se cunoască omul pe sine. Numai pe cunoașterea de sine se poate întemeia și adevărata prețuire de sine, fără de care omul devine îngâmfat și arogant.

Svift zice : Nici odată n'a jucat un rol prost acela, care s'a cunoscut bine pe sine însuși ; și nici odată unul, care nu s'a cunoscut pe sine însuși n'a jucat un rol cum se cade.

Cunoaște-te pe tine însuși! era de aceea marele cuvânt, ce l'au scris grecii deasupra renumitului lor templu de la Delfi, cuvânt pe care Socrate de pildă și l'au făcut de problemă a vieții sale.

Și în faptă această facultate este neapărată pentru fie-cine, care voiește să facă ceva, sau să fie ceva în viață. Ea este și prima recerință, pentru ca omul să-și poată forma o proprie convingere. Știi prea bine ceea-ce poți; până când nu vei putea face ceva însemnat, nu vei afla liniștea internă.

Cel ce voește să învețe prin experiență, nu se va crede nici odată așa de sus, ca să nu ceară dela nimeni ajutor. Acela, care se crede mult mai înțelept, de cât ca să învețe de la alții, nu va putea săvârși nici-odată fapte mari și bune. Trebuie să fim în totdeauna cu capul și cu inima deschisă și să nu ne rușinăm nici-odată de a învăța de la cei ce sunt mai buni și mai înțelepți ca noi.

Cel care are experiență se va sili a judeca corect lucrurile și împrejurările. Ceea ce numim noi mintea sănătoasă a omului, este în cea mai mare parte numai rezultatul experienței, bine folosite de toate zilele. Aceasta nu pretinde atât mari însușiri, cât mai mult răbdare, trezie și atențiune. Hazlitt a observat, că cei mai cu minte oameni sunt oameni de afaceri și de lume, cari judecă după cele ce văd și aud, judecă cu calculul dat, ear nu cu calculul închipuiții.

Din cauza aceasta femeile au de multe ori mai multă minte sănătoasă, de cât bărbații, pentru că au mai puține prejudeci, prin urmare au cap deschis, care vede lucrurile, cum sunt. Observațiunile lor sunt mai agere, simțămintele lor sunt mai vii, toată ființa lor este mai practică. De aceea femeile știu să tracteze pe alții corect, așa că femeii, cari se par a avea puține facultăți spirituale de multe ori conduc pe bărbații cei mai îndărătnici. Pope zise despre regina Maria, soția lui Wilhelm III, foarte nemerit, că ea n'are cultură științifică, dar are prudență, ce cumpește mai mult ca toate.

Toată viața nu este de cât o mare școală a experienței ai cărei elevi suntem cu toții, întreaga omenie.

Ce au învățat elevii în școala experienței? Ce folos au tras din învățătura lor? Cum și-au disciplinat inima și mintea? Câtă înțelepciune, curaj și stăpânire de sine au învățat? Știut-au să se susțină în fericire și gustat-au viața lor cu cum-pătare? Orî că au trăit ca egoiști, fără de a avea grijă de alții? Ce câștig le-au adus ispitele și nenorocirile? Invățat-au a fi răbdători și cu credință în Dumnezeu și a se supune soartei? Orî că n-au știut de cât să se plângă cu nerăbdare și cu nemulțumire?—Aceasta din urmă se învață ușor, dar rezultatele folositoare ale experienței mai înainte amintite au lipsă de timp, ca să se coacă, cu toate fructele, de aceea omul înțelept privește la timp ca la cel mai bun aliat al său. Timpul nu numai înfrumusețează, dar și mângâie și este cel mai bun instructor. După cum timpul a fost amicul său inamicul junelui, după cum a știut să-l întrebuițeze sau să abuzeze de el, el devine mângăitor orî chinuitor la bătrânețe.

G. Herbert zice: Timpul este călărețul, care îmblânzește tinerețele. Cât de strălucitoare și senină i se înfățișează junelui viața, cât de bogată de minună și de plăceri necunoscute! Dar cu cât trece mai mult timp, cu atât vede mai mult, că viața nu aduce numai bucurii, ci și dureri; cu cât mergem mai departe, ni se deschid perspective întunecate: osteneală, suferințe, piedeci, poate și nenorocire și nesucces. Fericit acela, care știe să străbată prin asemenea cercări cu curaj și neînfrânt și cu inimă curată, surizând și rămânând neincovăiat chiar și sub cele mai grele poveri.

Sarcinile sunt împărțite diferit, fie-care își capătă însă partea sa, dacă nu mai curând, atunci când devine de sine stătător, căci de aci încolo se cere de la el muncă; *muncă, marea problemă, scopul și ținta întregii vieți*. Influența educatoare a muncii este dar de cea mai mare și hotărîtoare însemnătate. Ea deșteaptă și propagă ascultarea, stăpânirea de sine, atențiunea, esactitatea și perseveranța, în fine dibăcia de a fi meșter atât în chemarea specială a ta, cât și în cestiunile generale e vieții.

Munca poate să apară ca o sarcină, ba chiar ca o pedeapsă, mai ales pentru tinerime, dar ea este în adevăr onoarea și po-doaba omului. Fără muncă nu e cultură, nu e deosebire între om și animal. Este dar un concept călugăresc, dacă în biblie Iohova declară munca ca un blestem; mai corect se înfățișează ea în alt loc, ca chemarea, ce i-a dat-o Dumnezeu omului, chemare, ce aduce bine-cuvîntare. Blestemul oamenilor, a indivizilor, ca și a popoarelor întregi, este din potrivă lenea, pentru că ea stoarce puterea și roade inima omului, ca rugina ferul. Când Alexandru a învins pe Persi și le-a cunoscut moravurile, a zis, că ei nu știu, că nu poate fi ceva mai sclavic, de cât a trăi numai pentru plăcere, nu poate fi ceva mai priincios, de cât munca.

Când Impăratul Sever trăgea să moară, a dat războinicilor săi ultimul lui ordin de zi: *munciți!* Și în adevăr, numai prin muncă neobosită puterea împărăției romane a putut să se estindă și să se susțină.

Pliniu scrie despre vechiile relațiuni din Italia că p'atunci beliducii țineau la coarnele plugului. Numai după ce munca cu brațele se făcea numai de către sclavi, ea trecea ca nedemnă de omul liber; și îndată ce în chipul acesta pe clasele domnitoare le coprinse lenea și îmbuibarea, peirea Romei era numai o cestiune a timpului. De geaba seria Horatiu, că timpul fuge mai iute ca vîntul de est, de geaba vorbea Seneca în scrisorile sale de lipsa cea mare a timpului, pe care o cauzează boalele proprii și boalele altora, mai ales însă somnul, care ne răpește viața jumătate.—Cum am mai putea noi să stricăm ceva din acest timp scump și zburător? întrebă Seneca; dar glasul său nu fu ascultat și în urma aceasta Roma cu toată puterea ei esterioră, deveni tot mai slabă. Și așa merge pretutindenă indivizilor ca și popoarelor întregi. De nici o rea înclinare n'avem dar a ne păzi mai mult, de cât de lene și totuși tocmai lenea este cea mai lătită, precum a constatat unul, carele a călătorit peste cea mai mare parte a pămîntului. Cerința de a gusta, fără de a lucra, este atât de generală,

încât James Mill crede că ordinea de stat de la început n'a avut alt scop de cât a se opune acestei cereri.

Lenea este pentru indivizii tot așa de deositoare, ca și pentru popoare. Ea n'a făcut nici odată vr'un bine și nici nu va face nici odată. Ea n'a trecut nici odată peste vr'un deal său peste vr'o altă greutate, pe care o putea înconjura. Ea nu este numai nefolositoare și o povară, ci este stricăcioasă și vrednică de dispreț.

Burton numește lenea: doica netrebniciei, izvorul de căpetenie al tuturor nenorocirilor, una din cele șapte păcate de moarte, perina diavolului... Un câine leneș devine rios; de ce nu și un om leneș?

Mult mai rea de cât lenea corpului — zice mai departe Burton — este lenea spiritului; o boală rugina sufletului, o ciumă, iadul însuși. Precum într'o baltă puturoasă se înmulțesc vermi și toate aruncăturile, tocmai așa se înmulțesc într'un spirit leneș gândurile rele și detestabile... Atâta pot afirma cu toată cutezarea, că un om leneș, ori de ce clasă și de ori-ce sex ar fi el, nu este nici odată așa de fericit și așa de sănătos, ca un om stradalnic. Și de ar avea chiar tot ce numai poate avea în lume, el totuși ar fi supărat, bolnăvicios, chinuit, desgustat, îngrijit, fără de încredere, ar ofta și s'ar văeta, ar uri pe oameni, n'ar fi mulțumit cu nimic și s'ar face sclavul vr'unei poftes nebunești.

Resultatul întregii sale cărți, în care scrie acestea, și care este intitulată «anatomia melancoliei», îl coprinde Burton în cuvintele: *Nu fiți solitari, ¹ nu fiți leneși.*

---

¹ „Solitar“ e omul, căruia îi place să trăiască în singurătate.

SCRIEREA PLECATĂ

Din observațiile ce am făcut asupra elevilor începători, constat că aproape $\frac{9}{10}$ din toți, când vin în școală întâi și sunt puși la scriere au corpul bine inclinat, față de bancă, capul neaplecat pe nici un-umăr, umerii în plan orizontal, mâinele așezate simetric pe bancă și tabla o ține drept. Toate aceste calități igienice și estetice duc pe noul școlar vrând nevrând la a scrie literile perpendiculare pe linii.

Ținând socoteală de această pozițiune a copilului ce natura îi impune și de îngustimea băncilor, cum în mai toată țara sunt, este lucru firesc de a scrie perpendicular, ba chiar puțin aplecat spre stânga, așa cum direcția mâinii drepte îl silește. Pentru ca un copil să se deprindă cu caligrafia cursivă cerută de usul, de obiceiul general—de alt-fel nemotivat,—toată învățătoria știe câtă osteneală își dă; și ca să poată face ast-fel de semne pe îngustele bănci de astăzi, toți știu cât e de greu și cum în mod treptat copilul trebuie să-și schimonosească corpul pentru ca să facă o scriere contrarie direcției mâinii.

Din schimonosirea corpului rezultă obosire și mai pe sus de aceasta din repetarea acestei poziții, rezultă crescândă diformitate și nesănătate a corpului, cum și desgustul școlarului.

Aceste rele consecințe ale caligrafiei cursive de care mulți medici și pedagogi se plâng a dus pe oamenii de bine la două soluții mai practice: or facerea băncilor în mod mai sistematic având partea de d'asupra o lățime de cel puțin 40 centimetri, or inlocuirea scrierii cursive prin cea perpendiculară. Dintre aceste 2 soluțiuni găsim mai nimerită cea de a doua pentru că: 1) nu cere sacrificii din partea autorităților pentru bănci

late; 2) ține corpul echilibrat; 3) așa-î vine copilului să scrie când intră în școală, ceea ce e un pas mai mult în arta de a scrie; 4) în cele mai multe cazuri, scrierea perpendiculară pe liniă e mai citită de cât cealaltă; 5) ține caetul drept ne mai spânzurându-l peste marginea băncii; 6) corpul mai puțin obosit, decî scrierea făcută mai cu plăcere.

Pentru acestea și alte considerații găsesc ca nepedagogică scrierea aplecată și vrednică de înlocuit în școală prin scrierea perpendiculară.

P. Ștefănescu-Brădet.

SUBSTANTIVUL „CONCRET” ȘI ABSTRACT

O mai generalizată eroare abia găsim în literatura și în viața noastră didactică ca admiterea diviziunii substantivelor în concrete și în abstracte. Asemenea erezii, pentru efectul lor prejudicios desvoltării firești și logice a psihicului elevilor noștri, fiind regretabile, sperăm, că din următoarele rațiuni vom fi de acord cu aderenții nestrămutatului adevăr.

Substantivul este *numele* ființei, al lucrului și al ideii și nici de cum însăși ființa, lucrul sau ideea. Și, fiind numele abstract ca și o ființă «abstractă» și ca și o idee, de sine urmează într'un mod de tot natural, că substantivul nu poate a fi *concret*.

Relațiunea, nexul intim, dintre nume și obiectul respectiv (ființă concretă ori «abstractă»), oare să fie un motiv suficient ca să admitem divisiunea substantive-lor în concrete și în abstracte? Ce e drept, nexul este foarte intim, când de la nume reflectăm imediat și subit la obiect, la ființă; dar intimitatea nexului, nexul, precum bine vedem, nu este ființa sau obiectul, ci necesitatea psihică de a exprima o idee, manifestațiunea

psichică a impresiunii materiale și sunt inseparabile numai ca să evităm confuziunea între idei și entele lor.

Intocmai ca noi și triburile din centrul Africeii ori din Indii au noțiunea unui Dumnezeu, numai că unul este vizibil, altul invizibil. Nu e mai puțin însă adevărat, că ideea este aceeași, că semnifică unul și același lucru, că mintea, creind ideea divinității, s'a condus de aceleași exigențe morale sau legi logice, că origina este comună, și că numai prin un proces fatal ori fericit ideea divinității a ajuns la noi să denote ceva metafisic. Urmează deci, că în gramatica triburilor din Africa centrală, ideea divinității să fie *concretă* și în gramatica noastră *abstractă*, lucru pe cât de nefiresc, pe atât de nelogic.

Pare-să, că unii stăruesc în eroarea aceasta pentru o pretinsă considerațiune didactică. «Armonia și consonanța cunoștințelor elevilor noștri, zic ei, se pot obține, trecând de pe un teren de cunoștințe, pe altul». Foarte bine, de cât că în aceasta încă este nevoie de o măsură, de măsura naturală și permisibilă. Trebuie să căutăm terenele afine și pe domeniul lor să stabilim armonia și consonanța dorită și numai în cazuri mai rari să recurgem la cadrele cunoștințelor mai străine, mai puțin înrudite; dar, pentru a face elevului intuiționale *ființele* concrete și «abstracte», nu trebuia să le tratăm în gramatică, sau să trecem de la filologie, în detrimentul de aproape înruditei sale logice, la cunoștințele, ce aparțin domeniului științelor naturale. Ast-fel, că noi tot numai din considerațiuni didactice ne zicem contrar divisiunii, ce ne vine ceva superfluu, inutil și păgubitor elevilor.

V. D.

PESTALOZZI¹⁾

Pestalozzi cercă să potolească pe nemulțumiți, chemându-i pe toți în conferință, unde Schmid citi apărarea sa; dar, pentru că ei nu se induplecară și stăruiră să se concedieze Schmid, Pestalozzi le declară că el nu va ceda și că ei sunt liberi să se ducă dacă vroesc. Câte-va luni în urmă toți subscriitorii protestului părăsiră institutul. Germanii se'ntoarseră în patrie, Ramsauer se duse la Würzburg, iar Krüsi deschise (în 1816) un pensionat chiar la Yverdon, căruia Pestalozzi recomandă mai mulți scolarî, ba îi dede câțiva chiar din ai institutului său. Pestalozzi făcea aceasta ca recunoștință către un fost colaborator al său bun și devotat, recunoscînd că Krüsi cu modestul său salariu nu putea întreține familia sa.

În Institut rămăseseră cinci dascăli buni: Bonifaciu, Stern, Knusert, Hagnauer și Niederer. Deși Niederer rămăsese la postul său și nu se asociase cu adversarii lui Schmid, totuși se prăduse o răceală destul de pronunțată între ambii, din cauză că nu s'a realizat proiectul său de «*triumvirat*» la care aspira; de oare-ce Pestalozzi nu voia să împartă direcția institutului eu nimeni, ci primia numai să fie ajutat de alții, însă vrea să fie independent; de acea el declară lui Schmid că numai ast-fel mai poate rămănea dînsul în capul institutului, alt-fel se va retrage la Neuhof. Față cu această declarație categorică, Schmid consimți să-l secundeze cu devotament. Aceasta însă nu convenia lui Niederer a cărui însemnătate se reducea la simplul rol de profesor. El era supărat nu numai contra lui Schmid, ci și contra lui Pestalozzi care-i prefera pe Schmid, om fără cultură, ci numai cu puțină carte, însă posedând, ce e drept, calități

¹ Vezi No. precedent.

naturale, cari-l făceau superior chiar lui Niederer. In adevăr, Schmid era energic în acțiunii, avea vederi limpeză și sigure, nu se hrănea cu himere, ci se întemeia numai pe lucru sigur, real ; în simțiminte era leal și deschis, nu știa să lingusească pe nimeni, etc. etc. Deși nemulțumit, Niederer își înfrână mânia, până în ziua când îi veni la auz niște sgomote cu totul compromițătoare pentru probitatea lui. Atunci, rănit în tot ce avea mai delicat, în acele vorbiri de rău, el bănuia rea credință din partea lui Schmid și chiar a lui Pestalozzi ; de aceea, dupe oare-cari indoeli, el îi acuză pe față de minciunoși și interesați.

Iată cum s'a petrecut lucrurile cari au provocat această desbinare care s'a terminat cu ruptura definitivă a lui Niederer cu Pestalozzi și cu institutul acestuia. In curând, dupe întoarcerea lui Schmid, se svoni că Niederer ar fi cercat să depărteze pe Pestalozzi ca să pue dinsul mâna pe institute, și că el ar fi propus lui Schmid să se asocieze amândoi în acest scop, dar că acesta ar fi refuzat să-l ajute a despuia pe Pestalozzi de proprietatea sa. Niederer vîzînd că sgomotul se întindea tot mai mult, ceru o declarație formală de la Pestalozzi și Schmid, ceea-ce și obținu, așa precum o doria. In adevăr, în declarația dată de bătrînul pedagog ca și în cea dată de Schmid, se stabilește clar că Niederer n'a putut avea nici de cum astfel de sentimente, și că svonul provine poate tocmai de la Pestalozzi care înainte de sosirea lui Schmid era cu totul descuragiat și gata a ceda cu desevârșire institutul, dar că, pe de o parte viindu-î în ajutor Iulian de Paris și alți amici, iar pe de alta sosind și Schmid, el își luase seama și se hotărîse a-l duce mai departe. Cu toate acestea, starea lucrurilor nu se îmbunătăți, căci venia greu lui Niederer să nu mai joace primul rol. El cercă

de mai multe ori să-și impună ideile, dar nu isbuti, cu toate stăruințele ce-și dete.

Afară de acestea, cestiunea institutului de fete încă cauză necazuri lui Pestalozzi. În 1813, el cedase acest institut D-rei Kasthofer, luând el asupra-și toate datoriile trecute, dar noa proprietară se îndatoră : *a)* să plătească lui Pestalozzi pentru lecțiunile ce-i făceau trei profesori de la institutul de băeți ; *b)* dacă numărul elevelor ar trece de 20, să-i dea a 20-a parte din venit, socotindu-se fie-care elevă în termen meziu câte 25 de ludovicî, și *c)* să-i plătească o chirie pentru mobilierul institutului său să-i-l înapoeze. D-ra Kasthofer (devenită D-na Niederer) nu se conformă acestor condiții ; de acea profesorii institutului de băeți cari dau lecții fetelor, fură avisați de Pestalozzi că de la 1 Octomvrie 1815, dînsul nu le va mai ține în seamă acele lecții. Cât despre mobilier, D-na Niederer rescumpără o parte cu un preț mic, afară de 8 paturi și doă pianuri. Schmid trimise de ridică cele doă pianuri.

Cât despre institutul de băeți sta bine acuma : avea vre-o sută de elevi. Mulți din ei erau Englezî și Francezî. În primăvara anului 1816, Iulian de Paris adusesese din Franța 24 de elevi, între cari se afla și cei doî fi ai săi. Membrii corpului didactic actual păreau devotați lui Pestalozzi, afară de Niederer. Finanțele se îndreptaseră întru câtva : cheltuelile erau măsurate dupe venituri, iar datoriile urmau să se plătească din beneficiile ce ar produce o ediție completă a scrierilor lui Pestalozzi. În acest scop se și incepu în Noemvrie 1816 corespondența cu librarul Cotta din Stuttgart. În acest timp se petrecu un fapt ciudat care era să pue în pericol existența institutului pestalozzian. Intr'o zi se presintă la Pestalozzi un tînăr, anume Lauz, instruit și foarte avut, însoțit de mai mulți tineri instruiți și devotați carierii dăscălești. «Acest om îmi făcu, zice

Pestalozzi, propunerii minunate, susținând că-mi făcea acele propunerii de ajutor numai și numai să mă vadă odată scăpat de neliniște și să așeze pe temelii sigure institutul meu, ale cărui merite le ridică până la cer, mai ales procedurile de învățămînt elementar ale lui Schmid». Pestalozzi priimi propunerea făcută de acest necunoscut de a-i pune la dispoziție câți-va din tovarășii săi, ca dascăli-ajutori. Cea mai mare parte din profesorii institutului se supărară și demisionară. Dupe plecarea acestora însă, Schmid înțelese mai bine de cât Pestalozzi, că intenția streinului era nu de-a ajuta ci de-a se face el stăpân peste institut. Spre a se păstra institutul între mâinile lui Pestalozzi trebuiau mijloace; de aceea, în Fevruarie 1817, Schmid se duse la librarul Cotta, de la Stuttgart, cu care încheiă un contract cu totul favorabil pentru publicarea scrierilor lui Pestalozzi. Librarul Cotta se lega să plătească acestuia, ca drept de autor, trei ludovici de fie-care coală de tipar; afară de aceasta, se lega să facă o subscripție publică pentru edițiune și jumătate din prețul exemplarelor subscrise trebuia să se dea lui Pestalozzi. Pe când Schmid însă era la Stuttgart, streinul începuse a-și da pe față intențiile și ceruse depărtarea lui Schmid, ceea-ce făcu și pe *bătrânul* să-l apreteze cum se cade. La întoarcerea lui Schmid, se esplicară între dinșii. Streinul își retrase dascălii aduși și institutul rămase cu totul lipsit de profesori. A trebuit ca ajutoarele de dascăli să fie înălțați la rangul de dascăli și ca câți-va dintre școlarii mai înaintați să fie transformați în ajutoare, pentru ca să umple golurile lăsate de această retragere repede.

Spre știință, amintim că Niederer se rēcise atât de mult de institut, în cât la 22 Ianuarie 1817 și scrisese lui Pestalozzi că nu mai poate funcționa ca profesor într'un institut care nu mai era adevărat institut pesta-

lozzian. Pestalozzi, peste măsură mâhnit de această hotărîre neașteptată, îl rugă cu stăruință să nu facă una ca aceasta. Niederer fu nenduplecat, consimțind numai să facă lecțiile de religie până la Rusalii cu elevii cari aveau să primească atunci prima comuniune.

Niederer însă consimțise să rămână până la Rusalii poate numai cu scopul ca să-și verse în public focul contra lui Pestalozzi care nu-l mai asculta pe dinsul în conducerea institutului de la rechemarea lui Schmid. În adevăr, în ziua de Rusalii se făcu sărbătoare mare în institut cu ocazia ceremoniei primei comuniuni. Toți amicii și toți cunoscuții institutului fură invitați; veniră încă mulți și neinvitați. Solemnitatea se făcu în sala cea mare a castelului. Niederer, ca pastor, săvârși oficiul divin în amvonul construit inadins. Dar, dupe ce pronunță discursul obișnuit, din înălțimea amvonului, anunță hotărîrea sa de a se retrage cu totul de la institut, adăogând că conștiința lui îi impune aceasta și că-i pare rău că nu s'a retras mai de mult. Toate acestea erau spuse în termeni ofensători pentru Pestalozzi și în prezența tuturor amicilor și inamicilor institutului. Între acești din urmă se aflau toți profesorii concediați și însuși streinul Lautz, cari veniseră fără invitarea direcțiunii, ceea ce făcu pe bătrân să bănuiească că declarația lui Niederer era compusă d'impreună cu aceștia; de aceea dinsul se sculă și protestă energic, spuindu-i că este plătit să dea tuturor învățatură creștinească și să facă serviciul religios în acea ocazie, dar nici de cum să vorbească din amvon despre dușmăniile dintre familiile lor. Asupra acestui caz se găsesc detalii într'o scriere publicată, la 1827, sub numele de Biber, dirigeată contra lui Pestalozzi, și în care se spune, între altele, că, câte-va zile înaintea ceremoniei în cestiune, Niederer ar fi declarat lui Pestalozzi, pentru a treia oară, că el n'ar mai pu-

tea fi profesor de religie al institutului pentru motive trase din credințele religioase ale lui Pestalozzi și din influența ce Schmid avea asupra școlarilor în această privință. Din toate acestea, un lucru se dă pe față din ce în ce mai mult: că Pestalozzi era așa de onest și sincer, în cât toți acei din intimități deveniți în urmă inimici înverșunați, n'aș putut să-l atace în altă privință de cât în cea religioasă; de oare-ce dinsul nu se preocupa de dogmele și formalitățile religioase, ci ținea mai cu seamă la partea morală a religiunii creștine. În adevăr, nu numai Niederer, ci și alții din foștii lui colaboratori, precum Krüsi, Ramsauer și Germanii cari părăsiseră institutul în 1816, spre a-și motiva atitudinea lor, toți aș zis că în cele din urmă se îndreptaseră că Pestalozzi nu era adevărat creștin, ceea ce n'aș probat însă cu nimic.

Indată dupe retragerea lui Niederer, soția sa ceru de la Pestalozzi regularea definitivă a socotelilor institutului ei de fete. Aceste socoteli dederă naștere unei lungi desbateri, cu care se ocupă scrierea lui Biber, acel pamflet nedemn consacrat acestei desbateri de bani și al cărui adevărat autor nu poate fi altul de cât Niederer. Iată istoricul afacerii.

D-na Niederer funcționase ca institutoare de la 1809 până la 1813 și pretindea că nu i s'a răspuns nici o dată salariul întreg, așa că urma să i se dea încă o sumă destul de mare, din care zicea dinsa să se scadă valoarea celor opt pături, necuprinse în actul de vânzare din 22 Fevruarie 1814. Pestalozzi însă nu se cunoștea dator pentru salariu neplătit, socotia din contră că avea să primească de la dinsa: 1) plata lecțiilor date institutului de fete, de la Noemvrie 1813 până la Octomvrie 1815; 2) chiria cuvenită pentru mobilierul necuprins în actul de vânzare; 3) a două-zecea parte din suma încasată de la eleve, dacă numărul lor ar trece

peste 20. Ast-fel, avea să se încingă o luptă înverșunată numai din cauza unei neînțelegeri din ambele părți, fie-care crezându-se singur în drept că reclama ceva întemeiat, fără să țină seamă că partea adversă se credea tocmai în aceeași situațiune.

Pestalozzi, supărat zilnic de D-na Niederer care-i cerea nencetat verbal și în scris, să reguleze socoteala cu dînsa, îi trimise, la 14 Iulie 1817, declarația următoare: «Subsemnatul, declar prin prezenta că D-na Niederer, născută Kasthofer, s'a achitat către mine pe deplin de ori-ce mi-a datorit, recunoscînd atât pentru mine cât și pentru moștenitorii mei și continuatorii institutului meu, că D-sa nu mai are nici un fel de datorii către mine. Adaug însă că ori-ce reclamă ar avea să facă contra mea D-na Niederer, acea datorie va fi recunoscută de bună din parte-mi, va fi primită și plătită». În aceeași zi, o altă declarație, scrisă în aceiași termen, fu trimisă și lui Krüsi, care îmbrățișase partida lui Niederer și se certase cu bătrânul său dascăl. Se știe că Krüsi înființase și dînsul un institut de băieți la Yverdon și că Pestalozzi l-ajutase, recomandându-i mai mulți elevi.

Declarația trimisă D-nei Niederer era însoțită de o epistolă lungă, în care Pestalozzi reamintea în ce împrejurări și condițiuni îi cedase institutul de fete. D-na Niederer nu-și îndeplinise condițiile, Pestalozzi însă nu-i mai pretindea nimic și-i da un inscripționat de achitare generală de ori-ce ar mai fi datorit dînsa. Niederer nu fu mulțumit, considerînd declarația și epistola primite de la bătrânul lor dascăl ca o insultă gravă și ca acte perfide; de aceea a doua zi îi răspunse foarte necuviincios, zicînd că nevastă-sa și dînsul nu primiau *dăru* ce el pretindea a le da, și care era un adevărat *asasinat moral* pentru dînsii. În același timp, Niederer anunța că el era să depună la tribunalul din Iverdon

declarația și epistola lui Pestalozzi; dar că, spre a se conforma dorinței D-nei Niederer, mai așteaptă două zile, pentru ca să lase lui Pestalozzi timpul să reguleze afacerea prin bună învoială verbală.

Pestalozzi răspunde imediat că el n'a cugetat să-și supere, pozând în om darnic, ci a voit numai să termine o afacere incurcată și care, din lipsa celor mai multe acte justificative, nu putea fi alt-fel regulată; îi pare foarte rău că Niederer se servește de expresii așa de nepotrivite; apoi adaugă că nu vrea să aibă întrevedere cu D-na Niederer spre a nu fi acusat că înfățișarea lui i-a făcut rău. Către finele epistolei zice că posteritatea va judeca dacă el, Pestalozzi, este omul demn de disprețul tuturor și pierdut cu desăvârșire, cum îl taxează Niederer. În fine inchee: «dacă ții cu ori-se preț ca această afacere să devie o *cauză celebră*, n'ai de cât să te adresezi la justiție».

Baroneasa de Gulmpense impuse elui mijloc, între ambele părți spre a-și împăca. D-na Niederer spuindu-și că dinsa consideră pe Pestalozzi debitorul ei, acesta scrisese imediat (la 19 Iulie) că el e gata a-și plăti ori-ce datorie

Înainte de a sosi comptul de la D-na Niederer, se produse o turburare în institut (la 24 Iulie): adjuncții cari, cu puțin mai înainte, fuseseră ridicați la rangul de dascăli, se resculară contra direcției, refuzând ori-ce serviciu, dacă nu li se vor mări salariile. După ce li acordă aceasta; ei se resculară din nou și pretinseră să fie primiți a lua cafea, în toate zilele, dupe cină, dimpreună cu Pestalozzi, ca semn al considerațiunii ce li se cuvenia. Această ridiculă „*revoluție de cafea*“ avu urmările cele mai grave: Pestalozzi, care era bolnav prăpădit și pe care-l surescitase cu desăvârșire trista ceartă cu Niederer, fu cuprins de un acces de furie care inspiră teamă pentru rațiunea lui. Schmid îl duse imediat într'un sat mic (Bullets), sus pe mun-

tele Jura, unde stătu câteva săptămâni în singurătate, nevoind să mai audă de afaceri. Schmid se suia mai pe fiecare seară la Bullets, unde petrecea noaptea și dimineața se întorcea la institut, deși el nu era singur însărcinat cu conducerea institutului; căci, după retragerea lui Niederer, fu numit în locu-i teologul german Lange, cu titlul de director de studii și profesor de religie; dar acest teolog nu știu să-și dobândească autoritatea morală de care avea nevoie, cu toate că pedepsia pe școlari în masă.

Cu retragerea *) lui Pestalozzi pe muntele Jura, tratativele privitoare la socotelă fuseseră întrerupte. Dar la 12 August, D-na Niederer trimise comptul, pretinzând încă 1280 franci sau 80 ludovică Elvețienă, însoțind comptul de o scrisoare cuviincioasă. Spre răspuns, Pestalozzi îi trimise copie dupe registrele institutului și cari registre fuseseră ținute de nepotul D-lui Niederer, de unde se constată că D-na Niederer primise mai mult de cât i se cădea lei 433, dar adăuga că, dacă dinșii tot mai stâruesc în pretenția lor de franci 1280, el le va da acea sumă ca un dar părintesc din parte-i. Niederer nu voi să recunoască esactitatea registrelor institutului și că nici nu vrea să primească ca un dar acea sumă, ci ca un drept câștigat. D-na Niederer adăuga: «aci nu este vorba de un mizerabil interes de bani, ci de faptul ca conștiința mea să nu te acuze că ai fost nedrept către mine, ca ea să te disculpe de orice greșală, pentru ca numele tău să-mi fie tot-dauna respectabil și sfânt.»

Corespondența se întrerupse aci, așa că tocmai peste 7 ani, la 1824, o judecată de arbitri termină procesul acesta.

E. B.

---

*) În retragerea sa Pestalozzi făcu câteva poezii, în cari transpira tristețea sufletului său.

S'A MAI AFLAT O LIMBA ROMANEASCA

Până'acum se cunoșteau numai trei limbi românești, adică limba vorbită de românii din România și de cei de peste munți; a doua cea vorbită de Românii din Macedonia, și a treia de cei din Istria. Ei bine, acum s'a mai descoperit o a patra limbă românească vorbită de Megleni.

Iată câte-va deslușiri în aceasă privință.

Un german foarte învățat, anume doctorul Gustav Weigand, profesor la universitatea din Lipsca, a întreprins acum câți-va ani o călătorie în Macedonia, prin toate satele și localitățile locuite de Români, în scopul de a studia limba, obiceiurile și caracterul Românilor Macedoneni. Această călătorie a durat mai mulți ani, iar rezultatul ei a fost publicat într'o carte foarte importantă, numită de autor *Limba*) Românilor din muntele Olimp*. Această carte a făcut mari servicii Românilor Macedoneni: i-a făcut cunoscuți lumii învățate din Germania, ceea ce este foarte important. Cartea are două părți: partea întâia se ocupă cu gramatica și observări limbistice; partea a doua este o colecție de cântece și poezii populare în text macedo-român cu traducție și notațiuni în limba germană. D. Dr. Weigand însă nu s'a oprit aci; ci, în Aprilie 1889 a întreprins o noă călătorie în Macedonia, Albania, Epir și Grecia, căutând pretutindenea numai Români. Din-sul a găsit Români mulți în însăși inima Greciei: în orașe și sate, dar mai ales în părțile muntoase ale Greciei, unde a găsit grupări mari de Români, ocupați cu pășunatul vitelor. De acolo întorcându-se spre Macedonia, prin ținutul (vileiatul) Salonicului, a dat peste

*) Cartea e publicată în limba germană sub titlul „Die Sprache der Olympo-Wlachen“.

mai multe sate ai căror locuitori vorbesc românește, dar o limbă românească mult mai curată de cât limba ce vorbesc toți cei-lalți români din Macedonia.

El s'a pus și a numărat pe Români din această localitate și a găsit 14 mii de suflete, din cari 10 mii de creștini, iar 4 mii Mahomedani, români turciți. Locuințele acestor 14 mii de români se află în valea Meglenii din muntele Caragiova. Portul, moravurile, modul de viață, tipul, limba, etc., acestor conaționali, sunt aproape identice cu ale românilor Moldoveni, și deci mult mai curat conservate de cât ale celor-lalți români din peninsula balcanică.

Rezultatul acestei de a doua călătorii, Dr. Gustav Weigand l-a publicat în cartea sa, intitulată *Wlachomeglen* (Români de la Meglena), împărțită în trei părți: În I-a arată deosebirea d'între români Megleni și români Țințari (Macedoneni), dând câte-va ilustrațiuni foarte bine reușite; în a II-a se ocupă cu limba, cu dialectul meglesc, arătând că acesta ieagă limba daco-românească de cea macedo-românească așa de strâns, în cât ori-ce încercare de a le tracta pe amândoë ca desvoltate din latina în mod independent, devine cu neputință. Flesiunea și vorbele limbii Meglene se apropie mai mult de limba Daco-românilor, iar fonologia mai mult de a Macedo-românilor. Limba Istriano-românilor se apropie de tot de a Meglenilor în unele puncte, dar are și deosebiri cari o apropie mai mult de limba Daco-românilor de cât de a Macedo-românilor. În fine, adaugă Dr. G. Weigand «toate deosebirile aflate de mine își află espicarea lor în româneasca primitivă, pe când toate cele patru limbi românești se deosibesc cu totul de cele-lalte limbi romanice».

Aceste călătorii interesante au fost făcute de Dr. Gustav Weigand cu sprijinul societății regale de științe din

Lipsca, al Academiei regale din Berlin și chiar al guvernului regal prusian.

Pentru cine ar vrea să-și procure aceste două cărți scrise de Dr. G. Weigand, notăm că *Die Sprache der Olympto-Wlachen* cu o introducere despre oameni și țară costă 1 florin și 80 creițari; iar volumul «*Wlacho-Meglen*», cu 4 ilustrațiuni și cu un plan de călătorie, costă 2 florini și 16 creițari. — Cine va citi aceste două cărți, va ști ceva despre Românii Macedoneni, numiți și Țițari, ba de unii numiți și Cuțo-Vlachi, la cari s'a deșteptat acum spiritul românesc. E. B.

Societatea academică „Junimea” din Cernăuți

Societatea academică «Junimea» din Cernăuți își publică raportul seŃ pe anul administrativ al XIII-lea, de la 20 Octombrie 1890 până la 20 Octombrie 1891. În partea generală a raportului, președintele ei, dl. Petru Ionescu, face amintire de momentele mai însemnate în viața acestei societăți și zice următoarele :

«Unul din cele mai însemnate momente în viața studenților universitari români a fost înființarea societății acad. «Junimea» de la universitatea de aici, care intră acum în al XIV-lea an al asistenței sale. Intemeiată pe base solide, cu scopuri frumoase și mărețe, această societate, de la înființare până acum a înaintat sub devisa: «Uniți să fim în cugete, uniți în D-zeu» cu pași siguri spre realizarea nobilelor ei scopuri. Dacă luăm în considerare activitatea de până acum a soc. «Junimea» și rezultatele bine-făcătoare ale acestei activități, putem afirma cu mândrie, că «Junimea» a fost tot-dauna un focar, unde tinerimea română a avut ocaziune a se cunoaște reciproc, a schimba idei într'olaltă, și unde i s'a oferit teren pentru a face progres în cultivarea limbii, literaturii și a sentimentelor naționale, ca ast-fel înarmată cu cunoștințele

cerute de spiritul timpului să poată lucra, când va intra în viața practică, pentru drepturile și binele neamului său. Repășind, actualul comitet împlinește numai o datorință plăcută, când are onoare a prezenta on. public român raportul asupra anului expirat. Remâne în competența on. public a judeca din espunerile cuprinse în partea specială a acestui raport, întru cât a fost comitetul la înălțimea chemării sale; noi din parte-ne putem afirma, că ne-am dat toate silințele, ca societatea se facă un pas înainte în realizarea scopurilor; tot-deauna ne-am ținut de ideile fundamentale, cari au servit ca basă la înființarea societății, și ne-am folosit de toate ocaziunile bine venite pentru a desvolta în membrii societății noastre simțul național. Întrăm în enumerarea evenimentelor petrecute în sinul societății noastre, ne vom mărgini însă numai la înregistrarea celor mai însemnate. Terenul principal de activitate al soc. «Junimea» a fost și în anul acesta social-literar. Intre marginile prescrise de statute am lucrat, după modestele noastre puteri, ca să ne cultivăm în literatură noastră și la toate ocaziunile am dovedit că suntem ferm decisi a păstra până la ultimul moment, față, cu alte popoare, cel mai caracteristic, care ne distinge de alte popoare: limba strămoșească. Pe de altă parte ne-am dat silințele a desvolta în membrii soc. noastre spiritul social și colegial prin ședințele sociale în cerc mai restrâns, prin întruniri festive, unde au avut membrii ocaziune a conveni atât unii cu alții, cât și cu publicul. Dintre întreprinderile pe terenul social amintim în primul loc balul societății noastre, aranjat în luna lui Faur a. c. Această întreprindere a avut și în anul acesta cel mai strălucit succes atât moral, cât și material. Splendidul succes al acestei întreprinderi a contribuit și de astă dată, ca «Junimea» să-și păstreze și mai departe stima și simpatiile atât ale publicului român, cât și ale celui strein. Reușita acestui bal avem însă să o mulțămim tuturor Domnilor, cari au făcut parte din comitetul aranjator, dar mai ales domnului baron George de Styrcea, care ca president al comitetului aranjator, a lucrat cu un zel neobosit pentru reușita acestei întreprin-

deri; în prima linie însă aducem cele mai profunde mulțumiri Excelenței Sale Domnului baron Alexandru Vasilco, care și în anul acesta a bine-voit a primi presidiul de onoare, prin ceea-ce ne-a dovedit, că nutrește un interes viu față de mersul soc. noastre. Petrecerile aranjate în anul acesta în Solca, Câmpulung și Suceava au avut un succes destul de satisfăcător. Și la locul acesta ne simțim îndatorați a exprima cele mai sincere mulțumiri Domnilor: E. Cozub, pretor c. r. în Solca. D. Maghior, capitan districtual c. r. în Câmpulung și Leon cav. de Goian, consilier și procuror c. r. în Suceava, cari ca conducători ai comitetelor aranjatoare, au contribuit în mare parte la reușita acestor întreprinderi.

«Dintre întreprinderile noastre trebuie să mai amintim și excursiunea la Cecina, arangiată în Maiu, care a fost o petrecere adevărat românească. Pe terenul administrativ și-a dat comitetul toată silința a introduce unele îmbunătățiri. Cabinetul de lectură și mai ales starea bibliotecii a atras în anul acesta atențiunea comitetului; din frumosul venit al balului s'au cumpărat mai multe lucruri necesare pentru cabinetul de lectură și tot-odată s'a pus și temelia unui fond de bibliotecă, din care s'au cumpărat mai multe opuri literare, apărute în timpul mai nou. Sperăm, că și următorii noștri vor căuta să sporească acest fond și să înavuțească biblioteca, care este unul dintre cele mai principale mijloace spre ajungerea scopului nostru. Cu bucurie nespuse amintim și la acest loc marimositatea ce a arătat-o față cu societatea noastră Eminența Sa dl. Dr. Silvestru Morariu-Andrievici, mitropolitul Bucovinei și al Dalmației, care și în anul acesta a avut bună-voința a oferi în palatul reședinței un local pentru cabinetul de lectură. Exprimăm înaltului nostru protector cele mai călduroase sentimente de recunoștință și mulțumită. Aducem cele mai sincere mulțumiri și tuturor acelor persoane, cari au contribuit la înavuțirea bibliotecii noastre, dar mai ales ne simțim îndatorați față cu onor. Academia Română pentru prețioasele-și donațiuni. Primescă mulțumita noastră și acei domni redactori

carei aș bine-voit a ne oferi foile, care le redactează, gratis sau cu preț redus. Sperăm, că și pe viitor ne vom putea bucura de acest beneficiu deosebit. Mai amintim, că la adunarea generală din Noemvrie anul trecut aș fost proclamați de membri onorari ai societății noastre următorii domni: Eudoxiu Hurmuzachi, deputat în casa imperială din Viena; Dr. Emilian Voiuțchi, profesor la universitate în Cernăuți, și Teodor Ștefanelli, profesor c. r. în Câmpu-Lung. Sentimentele de doliu, de care a fost cuprinsă națiunea română din toate părțile pământului prin încetarea din viață a ilustrului bărbat Mihail Cogălniceanu, aș fost împărțășite și de societatea noastră «Junimea» a depus o cunună pe sicriul acestui vrednic fiu al națiunii, care a lucrat cu atâta zel și energie pentru prosperarea și binele neamului său. În fine trebuie să constatăm cu plăcere, că și în anul acesta am avut fericirea a ne bucura la mai multe ocașuni de marinosul sprijin al onoratului public român, pentru care îi aducem cele mai sincere mulțumiri, cu rugămintea ca și pe viitor să ne faciă părtași de această deosebită atențiune, ca ast-fel, încunjurați în tot timpul de sprijinul onoratului public, să putem ajunge cu atât mai sigur la limanul cel dorit.»

Din cele expuse în partea specială aflăm că în decursul acestui an s'a ținut o adunare generală, 10 ședințe plenare ordinare, 25 ședințe ale comitetului, în urmă mai multe ședințe literare și întruniri sociale. Temele tractate și discutate în ședințele literare aș fost în număr de 8. Numărul actelor întrate până la 20 Octomvrie a fost 104, al celor eșite 112. Numărul ziarelor primite la cabinetul de lectură a fost 35, dintre care 9 germane și unul francez. Biblioteca, care s'a înmulțit și în anul acesta prin donațiuni, consistă din 2183 opuri în 1510 volume, 732 broșuri și 5 harte.

Fondul disponibil a fost de 410 fl. 2 cr. venite. Suma speșelor de 377 fl. 58 cr. Suma fondului neatacabile de 729 fl. 12 cr. Averea totată a societății socotită în bani face 2232 fi. 96 cr.

Membri onorari sunt 22, membri fondatori 11, membri spriginitori 1, membri bine-făcători 25, membri emeritați 53; membri ordinari 63, membri defuncți : 2 fondatori, 2 onorari, 4 emeritați și 4 ordinari.

(„Gazeta Bucovinei“)

NUCA

Monstre din dialectul Românilor Macedoneni

Domnule Director,

Vă rog ca să publicați în coloanele stimabilei d-voastră reviste următorul dialog în versuri pe dialectul Macedono-român și intitulat *Nuca*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Doi feciori tovarăși Mitu și Gheorghî gasind o nucă, se certaău, fiecare dintr'înșii vrënd a o stă-pâni; un al treilea fecior mai mare, anume Stefan, a câștigat *nuca*.

I.

Gheorghî.— 1) Aide, Mitu, *s'ne priimnâm*¹
 2) *Ș'pi tu*² livăzi s'alăgăm,
 3) *Nap'*³ aclo çiva aflăm
 4) Și cu *năsa*⁴ s'n'agiucăm⁵

II.

Mitu.— 5) Aide, ma veđi ce-*inghîlice*,⁶
 6) Nu-mi pare s'*hibă*⁷ *ilice*;⁸
 7) Easte nucă necurată
 8) Tu livade-aclo'rucată.

---

1) Să ne plimbăm, 2) prin, 3) nu cum-va, 4) dînsa, 5) să ne jucăm, 6) lăcesce. 7) să fie, 8) fiare.

III.

- Gheorghî.*— 9) Nuc'aestă easte-a mea,
 10) De-așea-ahât⁹ 'alăgăi¹⁰ ti¹¹ ea;
 11) Nuca eū o luaī d'in pade¹²
 12) Și altui s'o daū nu s'cade.

IV.

- Mitu.* — 13) Gheorghî, nu te fă nebun,
 14) Eū minciunī put¹³ nu spun;
 15) Eū viđui nuca ma ninte
 16) Și s'o iaū aveam tu minte,
 17) Când tine te sălăghiși.¹⁴
 18) Ș'cama 'nvie¹⁵ o-arăchiși.¹⁶

V.

- Gheorghî.*— 19) Aide, fugi ș'nu me mintea¹⁷
 20) Nuca 'ți ziș că east'a mea.

VI.

- Mitu.* — 21) Dă-mi-o, 'ți zic va s'le-agudesc¹⁸
 22) Ș'ici s'vină nu muntresc¹⁹

VII.

- Gheorghî.*— 23) Nu poți hici de mine s'dai,²⁰
 24) Niți nuca poți s'mi-o liai.

VIII.

- Mitu.* — 25) Va s'ți-o liaū c'am îndreptate,
 26) Ori cu-arēū cu bunătate.

IX.

- Gheorghî.*— 27) Ună nucă-e lucru mare,
 28) S'acâfăm²¹ câvgă²² ah tare ?²³
 29) Nuca mi-arēmăne-a mia
 30) Ș'tine s'ți fugi cu tinia.²⁴

---

9) atât, 10) alergai, 11) pentru, 12) jos, pro pământ, 13) nici o dată, 14) te-ai rezeptit, 15) mai curând, 16) ai răpit, 17) nu mă supăra, 18) te voi lovi, bate, 19) și ori-ce se va întâmpla nu-mi pasă (muntresc=privesc), 20) să te atingi de mine, 21) să încingem, să apucăm, 22) ceartă, 23) atare, 24) onoarea.

X.

- Mitu.* — 31) N'ai rușine, ce *sburăști* ?²⁵
 32) *Incăceare*²⁶ ved muntrești.
 33) Na ; că *pluscută*²⁷ 'ți *lipsea*²⁸
 34) Că mi-arăchiși²⁹ nuca mea

XI.

- Gheorghî.*—35) Ce dai, *naca*³¹ me *hrănești* ?³¹
 36) Me-aflași mic de m'agudești,
 37) Ma să știi că cât s' dai
 38) Nuca nu poți ca s'mi-o liaș.

XII.

- Stefan.* — 39) Bre ficiorî, ne-arușinați
 40) Ce aveți de v' *incăceafi* ?³²
 41) Ia veniți demî spuneți,
 42) Ca să știu și eu ce-aveți.
 43) Un di doili voi s'mi spună,
 44) Ca s'v'*indreg*³³ ca cum e bună ;
 45) Că s've *vătămazi*³⁴ nu-i ghine
 46) Și de lume e rușine.

XIII.

- Mitu.* — 47) Domnule, s'ți spun și-avem :
 48) De ună nucă n'incăcem.
 49) Eū viđui nuca în pade
 50) Ș'nēs mi-o-arăchi cu *inate*.³⁵

XIV.

- Gheorghî.*—51) Nuca că-o viđuși se știe,
 52) *Ma*,³⁶ carî o-arăchi ma 'nvie ?

XV.

- Stefan.* — 53) *Hatr'*³⁷ a *vêrneu*³⁸ s'n'arēmănă,
 54) Dați nuc'a *mia* tu mănă,
 55) Ș'veniți *ningă*³⁹ mine stați
 56) Ca de nucă parte s'luați.

25) vorbești, 26) ceartă, 27) palmă, 28) îți trebuia, 29) răpiși, 30) nu cum-va, 31) nutresei,
 32) vă certați, 33) să vă impac, dreg, 34) să vă bateți, 35) cu furie, cu mânie, 36) însă,
 37) favor, 38, Nîmenui, 39) lângă.

- 57) Nuca eũ va vë o *frång*,⁴¹
 58) Ca s' nu v' *avdu*⁴¹ s'aveți plång.
 59) *Na*,⁴² 'nã coajie-a ția ți cade
 60) Ca'o viđuși nuca 'n pade.
 61) Ș'tine țe cu *zore*⁴³-o luași
 62) *Cama*⁴⁴ *mastur*⁴⁵ *tor'*⁴⁶ *aflași*.⁴⁷
 63) Nuca ta cã vruși s'o fași
 64) Na : ș'tine'nã coajie ș'tași.
 65) Sãmburle easte ti mine
 66) Cã *feciã*⁴⁸ giudecata ghine.
 67) Așa *pat*⁴⁹ toți cãți alagã
 68) La giudecași s'din afarã
 69) Nu muntresc sã s'indreagã⁵⁰
 70) Pãnã easte *ningã*⁵¹ *oarã*.
 71) Cãnd doui s'incace⁵² al treilea amintã.⁵³

C. Ghica.

40) sparg, 41) aud, ascult. 42) Poftin, 43) cu fașã, 44) mãi, 45) meșter, 46) acum, 47) gãsiși, 48) fãcui, 49) pãțese, 50) impece, 51) incã timp, 52) se ceartã, 53) cãștigã,

METODICA SCRIS-CITITULUI *)

II. PREGĂTIRI LA SCRIS-CITIT

§ 13. Desfacerea cuvintelor în silabe; desemnarea liniilor drepte oblice

a) *Desfacerea cuvintelor în silabe.*—Numiți-mi obiecte din școală N! N! N! Gândiți-vë și-mi spuneți ceva despre tablã. N! N! Fie-care școlar respunde în propozițiune simplã întregã, d. e. Tabla este neagrã. Ce ne-ai spus tu acum N? Cum ai fãcut tu propozițiunea aceasta, N? Cãte pãrți are, N? Cum se numesc pãrțile propozițiunii? Din cãte cuvinte stã propozițiunea aceasta? Care-ı cuvintul întâiu, N? Al doilea? Al treilea? Spuneți-mi alte propozițiuni despre tablã? (Cum este? Ce se face pe tablã).

*) Vezi Nr. precedent al acestei reviste.

Fie-care propozițiune se desface în cuvinte ce se numără ?

Ascultați, copii, cum voi zice eu cuvântul întâiu! Care-î acesta, N? (Tabla). Dascălul rostește cuvântul rar „ta-blă“. II vom mai rosti odată așa: „ta“ — (face o bătae cu mâna în aer) — „blă“ (altă bătae). Rostiți și voi cuvântul acesta așa ca mine. N! N! (Dascălul face bățiile cu mâna). Mai priviți odată la mine, cum rostesc cuvântul „ta-blă.“—De câteori trebuie să deschiz gura, ca să-l rostesc întreg cuvântul, N? (De două ori). Vedeți că și cuvântul „ta-blă“ are părți! Câte, N? Care-î partea întâiu a cuvântului „ta-blă“? Dar partea a doua? Așa și cu cele-l'alte două cuvinte din propozițiune: „e-ste, nea-gră“

În sfârșit: *Țineți minte, părțile cuvintelor se numesc silabe (si-la-be)*. Repetire! Cor! Din câte silabe stă cuvântul ta-blă? Care-î silaba întâia? A doua? Din câte silabe stă și cuvântul al doilea? etc.

În altă lecție se vor putea lua cuvinte uni silabe, și apoi cuvinte de două și de o silabă—bine-înțeles în propozițiuni!

Ascultați! Cine vine în curte? (Se formulează o propozițiune ca aceasta: „Un om vine în curte“. Din câte cuvinte stă propozițiunea aceasta? Care-î cuvântul întâiu, N? Al doilea? etc.

Ascultați, cum voi rosti cuvântul întâiu: „Un“. Se pronunță și mai întins „u-n“, și mai repede). Uitați-vă la gura mea! Rostiți și voi cuvântul acesta! De câte ori deschid eu gura, când zic „un“. Are dar cuvântul „un“ părți? (Nu). Țineți minte, cuvântul „un“ are numai o silabă. Ascultați, la cuvântul al doilea! Care-î acela în propoziția noastră? (Om). Se procedează asemenea!

Resumat: *Sunt cuvinte de una și de două silabe*. Repetție. Cor!

În lecțiile următoare va forma cu copii propozițiuni din 3, 4 și 5 silabe, resumând la sfârșitul fie-cării lecții — ca mai sus. Bine înțeles, fie-care lecție se termină cu câte o propozițiune potrivită, ce se desface în cuvinte, și acestea în silabe.

Deprinderi ca : spuneți-mi o zicere ! Un cuvînt ! Două cuvinte ! Trei cuvinte ! O silabă ! Două silabe ! etc.

b) *Desemnarea liniilor drepte oblice*. — Vom face fic-care câte o linie verticală. Mai întîi voi face-o eă pe tablă, priviți ! (Se face !)

Repetiție. Priviți și-mi spuneți cum stă păretele ! (vertical). Imi veți face și voi pe placă. Plăcile ! 1, 2, 3. Condeiele ! 1. Se face ! Revisuire ! Cum stă podeala ! Să facem și câte o linie orizontală ! Face dascălul și pe urmă școlariii pe plăci. Câte linii am făcut ? Cum este una ? Cum este cealaltă ? Bine, azi vom învăța să facem și alte linii drepte !

Priviți, cum stă tabla (dacă stă pieziș, sau coperișul casei vecine). Vertical ? (Nu). Orizontal ? (nu). Adevărat, tabla stă iată așa ! arată cu mâna, apoi face o linie dreaptă oblică pe tablă înșir, dar cam depărtată de cele-lalte două. Priviți, copii, cum stă linia aceasta ! Vertical ? (nu). Orizontal ? (nu).

Tineți minte, linia aceasta este piezișă (drept plecată). *Repetiție* ! Cor ! Veți face și voi câte o linie piezișă (Se conduc să o facă de la dreapta din sus spre stînga în jos, fiind așa mai ușor. Fig. 12, plecând și aci de la cele două puncte). Apoi se deprind școlariii a distinge bine aceste linii ! Ascultați, care din liniile aceste trei sunt drepte ? Care strîmbe ? (Copii de sigur, că linia piezișă o vor numi strîmbă Rectificare ! Priviți, cum se numește linia aceasta ? (dreaptă verticală). Pentru ce ? Și această ? (dreaptă-orizontală). Pentru ce ? Și aceasta ? (dreaptă-piezișă). Pentru ce ? Li se poate spune, că în loc de linie pezișă, putem spune și *oblică*. Bine, acuma să vă arăt, cum mai putem face drepte piezișe. (Li se arată, cum piezișele pot să se facă *din jos în sus*, și atunci se fac subțiri, fără să se apese cu creta și cu condeiul, așa (fig. 13, a) de la stînga în sus spre dreapta, ori și de la dreapta în sus spre stînga (fig. 13, b). Liniile oblice pot fi făcute din sus în jos—și la acestea apăsăm binișor cu creta și condeiul (fig. 13, c).

În sfârșit se pot face și oblice paralele, întîi câte două,

apoi câte trei și mai multe. Școlarii pot să le deprinză întâiu cu degetul în aer, apoi pe plăci. (Fig. 14).

În altă lecție se fac combinații de linii drepte verticale, orizontale cu oblice. (Fig. 15). Din diversele combinațiuni (ce se văd în Abecedar, pag.) se vor deprinde aci mai ales acele, cari privesc anume formele unor litere, bună-oară formele b și c. (Fig. 15).

§ 14. Desfacerea silabelor în sunuri ; desemnarea liniilor curbe

a) *Desfacerea silabelor în sunuri.* — Scopul acestui exercițiu nu este, ca școlarii să învețe a cunoaște toate sunetele (vocale și consonante din limbă, ci să ajungă a putea să descompună și silabele în părțile lor constitutive în sunuri. Va ține dar acest exercițiu, până când copiii vor avea o idee clară despre existența și natura sunurilor peste tot, că adecă și silabele au părți, ce nu se mai desfac. În scopul acesta dascălul va căuta cuvinte monosilabe din două sunete— un vocal și un consonant ; le va rosti rar, apoi le vor rosti și școlarii asemenea, ca să se auză bine sunetele câte unul. Pe urmă ia cuvinte monosilabe și de trei sunuri. La dezvoltarea unor consonante va putea începe cu cele șuerătoare ; s, ș, j, z etc., pentru că aceste au son mai marcant și prin urmare mai ușor de observat pentru începători. După șuerătoare pot urma consonantele lichide (moi), apoi suflătoarele (spirantele) și mutele pe urmă.

NOTĂ. Pe tablă va putea dascălul să represinte acuma propozițiunile, cuvintele și silabele prin liniioare tot mai mici ; iar sunetele prin puncte („diagramul“).

Sunetele le găsec tot școlarii sub conducerea dascălului din silabe. Lucrarea aceasta se numește *dezvoltarea sunetelor*. Cuvintele desfăcute în silabe și sunuri (prin analiză), se compun iarăși (sintesa). Analisa pregătește calca citirii, iar sintesa a scrirei.

Procedarea practică. Dascălul conduce pe școlarii să formeze propozițiunii ca următoarele : „Cânele roade un os“. Aceasta se reprezintă pe tablă prin o linie orisontală. (Fig. 16).

Ce este aceasta? Din câte cuvinte stă? Care-î cuvîntul întâi? Cel de pe urmă? Să însemnăm pp tablă și cuvintele prin linioare mai scurte, iată așa! (se face). Ce cuvînt ne înfățișează linioara aceasta... aceasta? etc. Rostiți rar cuvîntul întâi! (Se face : câ-ne-le). Din câte silabe stă? Care-î silaba 1-a? a 2-a? și a 3-a? Să însemnăm aci pe tablă și silabele acestea tot prin linioare, dar mai mici ca acestea a cuvintelor. Ce silabă ne înfățișează linioara aceasta? Aceasta, etc. Tot așa se desface cuvîntul al doilea și se înseamnă prin cele două linioare; iar la cuvîntul al treilea și al patrulea școlarii află, că stau numai din câte o silabă, deci se înseamnă cu asemenea linioare. Acuma școlarii se deprind a rosti propoziția întreagă silabă cu silabă după cum arată dascălul linioarele (diagramul).

Mai spuneți-mi odată cuvîntul cel din urmă! (os). Ascultați cum îl voi rosti eu! Il rostește rar : o-s, o—s. Rostiți-l și voi așa, N! N! Cu toții! Ascultați cum îl voi mai rosti eu odată (lungind pe „o“). O — apoi rostind pe s asemenea îl lungește — o — s. — Ce auziți întâi? („o“). Și pe urmă? (sss, șueratul găscanului). Vedeți că silaba „os“ are părți. Câte N? (două). Care e partea întâia? (o). A doua? (ss). Țineți minte copii, părțile silabei acesteia se numesc *sunete* (su-ne-te). „O“ este un sunet, „s“ este alt sunet.

Repetiție! Din câte sunete stă silaba „os“? Care e sunetul întâi? Care e sunetul al doilea? Mai spuneți-mi odată sunetul întâi cu toții, tare! mai tare! încet! tare. Spuneți-mi sunetul al doilea cu toții! încet! tare! și mai tare! Rostiți-mi aceste două sunete rar! (o-s). Acuma iute! (o-s). Mai iute! (os). Iarăși rar! mai rar! Și mai rar! (o-s). Voi însemna cele două sunete aci prin două puncte, iată așa : fig. 16 ..

Cu ce sunet se începe cuvîntul „os“! Ce sunet urmează după „o“? Cum sună „o“ și „s“ împreună?

Resumat. Ascultați, ce este : „Câinele roade un os“? (O propozițiune).

Din câte cuvinte stă propozițiunea? Care e cuvîntul 1-iu? Al 2-lea? Al 3-lea și al 4-lea? Rostiți rar cuvîntul 1-iu! Din câte silabe stă? Care e silaba 1-a! A 2-a! A 3-a? Care cuvînt urmează? Rostiți-l rar! etc. Cuvîntul de pe urmă? Din câte silabe stă? (din una). Rostiți-l rar! Cum se numesc părțile silabei? Din câte sunete stă cuvîntul os? Dacă spunem iute sunetele „o“ și „s“ ce căpătăm? (silaba „os“). Dar când zic iute silabele „roa-de“ ce se formează? (cuvîntul „roade“). Și când rostesc cuvintele unele după altele, ce căpătăm? (Câine'e roade un os“). O propozițiune! Aci se vede analiza și sintesa acestei propozițiuni.

În altă lecție se urmează asemenea cu analizarea cuvîntului „un“ în sunetele sale. Tot asemenea se urmează până ce școlarii cunosc sonorile vocalice și câte-va consonante. Când ei sunt în stare să analizeze ori-ce cuvînt în sunete și se combine sunetele iarăși în silabe și cuvinte, iar acestora să le dea înțeles în propozițiune, ori-ce greutate este învinsă. Exercițiile de analiză și sintesă se repetesc până ce se poate isprăvi desemnarea liniilor curbe și mixte. Întîmpinînd școlarii greutăți la rostirea sunetelor, dascălul le ajută, arătându-le cum să ție gura și cu care organe se pot rosti; le rostește adesea înainte până ce le pot rosti și ei bine.

NOTĂ. Distingem *sunete*, *litere* și *numele literilor*. Sunetele le auzim: a, e, i, o, u, s, sss, f, fif; *semnele sunetelor* sau *literile*, se ved ca *semne grafice*.

Numele literilor la vocale coincid cu sunetele, iar la consonante sunt deosebite ca: be, ge, ce, je, etc. De această întreită nomenclatură trebuie să ținem seamă la învățămîntul ce ne preocupă, dacă nu voim să ne încurcăm pe noi și pe elevi.

§ 15. Combinațiuni de drepte și curbe undițe

Unghițe. — Dascălul poate pleca de la prinderea peștilor cu unghița, ce le-o arată și conversează cu școlarii asupra-î, pe urmă le-o desemnează întâiu întregă, apoi parte cu parte, având școlarii să urmărească mâna dascălului la desemn. Unghița se poate face între liniile de scrisoare.

Priviți unde am pus creta? (pe linie dedesubt). Incotro am mers? Până unde? (la linia de deasupra). Aci am înțors frumos rotund în jos; în sfârșit am mers arșând până la linia de dedesubt! Incercați-vă și voi cu degetul în aer! pe bancă! pe plăci!

Revisuire la șederea la scris! Acum fac și elevii câte o unghiță. Unde veți pune condeiu? Incotro veți merge? etc. Ascultați, eu voi numără tactul. La „subțire“ veți face linia cea subțire în sus, la „gros“ (cea groasă în jos, iată așa! (Se arată, dascălul făcând și el pe tablă o nouă unghiță în tac). Așa veți face și voi. (Fac; dascălul îngrijește ca școlarii unii să nu alerge, alții să nu rămâie îndărăt de tact, ca din ce în ce să le facă tot mai bine). Revisuire! corigăre! deprinderi multe! Pe urmă se pot face și unghițe împreunate; așa bine înțeles la comandă.

Se vor face unghițe și întoarse în sus cu deschizătura, întâiu una câte una, pe urmă împreunate așa.

Zale. Ieri am făcut unghițe. In câte forme? (cu capetele în jos și în sus). Să-mi mai faceți unghițe de acestea, și anume: una cu capetele în jos! alta cu capetele în sus! Plăcile 1! 2! 3! Condeele! La scris! Veți face undița cu capetele în jos. Ascultați subțire! gros! Acuma veți face pe a doua cu capetele în sus! Subțire! Gros!

Priviți la tablă cum le voi face eu. Dascălul le potrivește una sub alta. Întâiu despărțite apoi și legate împreună așa. Școlarii le desemnează întocmai, întâiu una câte una, numărându-se tactul cu „subțire“, — „gros“ — „subțire“.

Pe urmă le desemnează îmbinate, la început liber, după aceia la comandă. Așa se urmează și la desemnarea de țe-

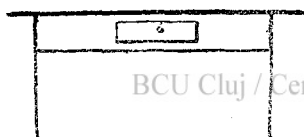
poae (cu care se pot purta deodată pae multe); la desemnarea de *lațuri* închise, (ca elemente a literilor r, v, b) apoi în forma literilor l și b și în fine în forma cu deschizătura în jos, ca părți ale lui j și g. În modul acesta ar fi școlarii pregătiți bine pentru scrierea orî-cărîi litere. ¹⁾

GIMNASTICA SPIRITULUI ²⁾

LECȚIA 4 (Analisă)

Lucrurile aflate într'o gospodărie (într'un menaj)

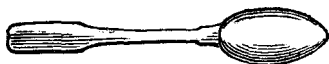
Învățătorul întreabă pe scolar : Ce lucruri vezi într'un menaj ? Scolarul răspunde (sau ar trebui să răspundă) : în casa noastră se află mai multe lucruri, precum :

masă

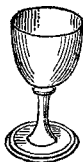
castron

lingură

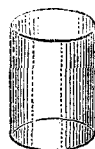
furculiță

păhar de vin

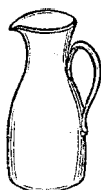
cuțit

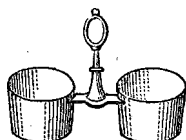
păhar de apă

¹⁾ Vezi V. Petru „Scriptologic“ Sibiu 1870 pag. 80.

²⁾ Vezi pagina 233 și următoarele din No. 4 anul VII al acestei revist.

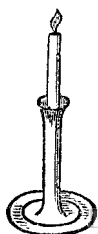
cană de apă

sarniță

sticlă

sfeșnic

tavă

farfurie mare

taler saŭ farfurie întinsă

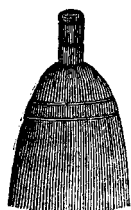
farfurie adâncă
(pentru ciorbă)

taler de lemn

găvan de lemn

mătură

perie

scaun

lampă

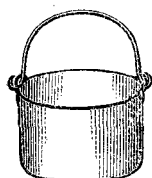
grătar

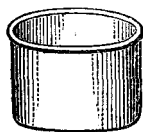
tigă

oală mare (pârnae)

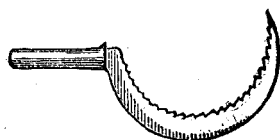
căldare

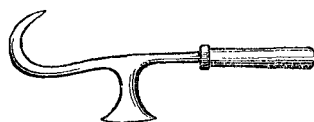
tingire

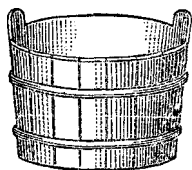
găleată

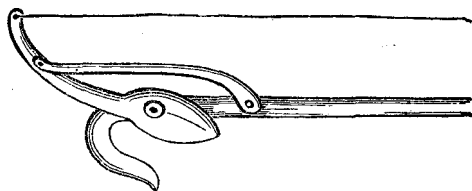
secre

cosor pentru vie

hărdău

foarfeci de grădină

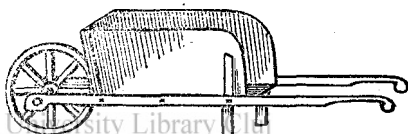
lopată

casma

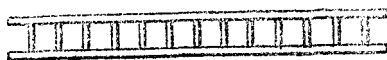
topor

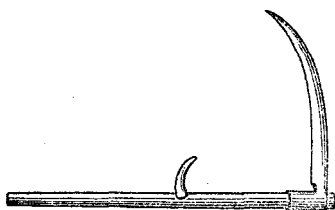
roabă

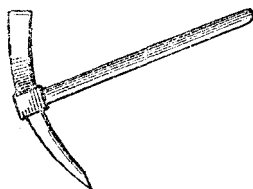
bardă

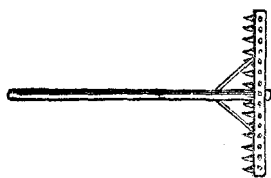
scară

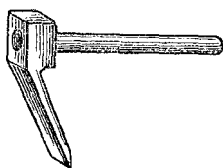
coasă

târnăcop

greblă

teslă

1) Părintele sau învățătorul va pune pe copil să-și spună ce lucruri vede el în casa părintească; 2) Părintele sau învățătorul va avea grijă să completeze ceea ce spune școlarul; 3) Copilul va citi de două, trei ori cu glas tare și deslușit numirea obiectelor; 4) Școlarul care a citit sau și altul va spune pe de rost numele lucrurilor citite; 5) Învățătorul sau părintele desemnează un lucru, iar școlarul spune numele lucrului desemnat, desemnându-l și dinșul; 6) Părintele sau învățătorul scrie pe tablă numele unuia din lucrurile învățate și copilul îi face chipul pe caetă sau pe placă; 7) Tot lașă se desemnează cu toate lucrurile învățate, adică odată desemnând unul din acele lucruri și puind pe copii să-și spună numele și să-l desemneze pe caet sau pe placă, odată scriind numele unui lucru și puind pe copii să-l desemneze; tot ast-fel se urmează cu fie-care lucru denumit mai sus până când se termină cu toate; 8) (compozițiune). Învățătorul se va adresa la școlari și le va zice: *închideți cărțile, luați-vă caetele (sau plăcile) și desemnați toate lucrurile din cuprinsul casei părintești, puind sub fie-care chip numele lucrului desemnat*. Vor fi clasați întâi școlarii cari vor fi desemnat mai multe lucruri cu numele lor.

Dacă s'a urit școlarilor, să nu se mai stăruească acum asupra acestei lecții, ci să revie altă dată.

ȘTIRI SCOLARE

Nestor în corpul didactic : Institutatorul *Gaertner* în orașelul Burg (cu 1500 locuitori și vre-o 10 fabrice) din provincia prusiacă Rheinland, și-a putut serba jubileul de aur al carierei sale dascălești încă în a. 1884. Dar și azi petrece tot între copii—în școală și, bine înțeles tot în aceeași localitate, având ca școlari acuma pe nepoții primilor săi școlari !

Dar, fără indoială, cel mai bătrân, mai venerabil dintre toți colegii din lume este d. *Columban Russi*, institutor în școala din satul *Andermatt* (cantonul Uri în Helveția), unde funcționează neîntrerupt de la anul 1820, va să zică în timp de 71 de ani (!). *Intreaga* populație din acea localitate a fost educată de venerabilul institutor. Ce nu poate face un *adevărat* educator din popor într'un timp atât de îndelungat ?

*

În Germania învățământul este obligatoriu și, părinții neglijenți în punctul acesta—supuși la amenzi. De curând în *Nürnberg* un lucrător de la o fabrică fu citat la judecătorie, pentru că nu-și trimetea copilul la școală. Acusatul se apăra, spunând, că dacă dînsul este silit să lucreze de dimineață până seara în fabrică, ca să-și poată întreține familia, nu înțelege cum poate fi răspunzător despre urmarea băiatului său la școală, și, în cele din urmă fu achitat.

*

Conducătorul socialiștilor din Saxonia d. *Bebel*, în discursul său către alegători cere pentru copii săraci pe timpul școlarisării rechisite de școală, *întreținere și haine gratuite*.

*

Poliția din *Hamburg* a oprit pe copiii de vîrstă școlară, ca să mai poarte de vînzare orî-ce articole pe piețe, pe străde orî și alte locuri publice.

*

Băiatul unui morar în *Erfurt* (Germania) a luat *note slabe* la școală. Tatăl său, în loc să'l silească a se corige, a adăogat tub nota profesorului o observație vătămătoare la adresa acestuia. Părintele-deșanțat tras în judecată, a fost pedepsit cu 10 mărci.

*

În *Belgia*, educația poporului este de la 1880 încoace în decreștere. Chiar în capitala *Bruxelles* (și încă numai în părțile interioare ale orașului) din 180.000 locuitori sunt Analfabeți 52.000, iar în suburbii 50% nu știu să scrie și să citească! Cum pot sta lucrurile în punctul acesta la țară—in provincie ne putem închipui. Și, curios, regimul clerical se opune introducerii învățământului obligator!

*

Între cele 20.000 de școli populare din *Marea Britanie*, 15.000 sunt școli private întreținute de biserică.

*

În orașul *Erfurt* (Germania) edificiul cel nou școlar («*Iohannes-schule*») coprinde 22 sale de clase pentru 1400 băieți (aproape 64 școlari pe clasă). Pe lângă o sală de gimnastică, foarte potrivită și prevăzută cu toate aparatele necesare, acest local mai coprinde și un *institut de băi* de apă caldă. Și, cu toate acestea n'a costat de cât 320.000 mărci. La noi se cheltuiește de multe ori îndoit și, în schimb se dă câte un local miserabil, încât privește igiena și gimnastica.

*

Un *Cresus* american, d. *Rockefeller* a dăruit numai (!) 10 milioane *dollari* în scopul ridicării unei *Universități* în *Chicago*.

*

În *Berlin* o tînără institutoare, care merse acolo să-și vază niște rubedenii, s'a asfixiat în odaia sa de dormit. Neștiind umbra cu luminația de gaz, când se culcă stinse flacăra de gaz, în loc să închiză rubinetul. În dimineața următoare fu aflată deja moartă.

*

În *Paris*, madame *Hess*, născută *Cosson* a lăsat prin testament fie-cărui despărțimînt (*arrondissement*) al orașului câte 150.000 fr. în scopul de a se crea premii pentru iubirea fiască și tot odată pentru ajutarea literaturii franceze, care se va ocupa de propagarea poruncei Dumnezezești «să iubești pe tatăl tău etc». Încă fiind în viață, madame *Hess* dădea fie-cării școale urbane de fete în *Paris* câte 8000 fr. ca ajutor pentru elevele sărace, care se arătau cu iubire și recunoștință către părinții lor.

*

Consiliul școlar al *Vienăi* a distribuit părinților scolarilor un *Apel*, care este o mică *enciclopedie pedagogică* în stil popular și care, pe lângă scurțimea cea laconică, de sigur va contribui nu puțin la un bun rezultat educativ al tinerimii școlare. De ce nu s'ar putea face și la noi asemenea lucruri bune ?

V. Gr. B.

— —
BCU Cluj / Central University Library Cluj

UN JUDEȚ DE MODEL, CARE MERITĂ A FI IMITAT

În județul Dâmbovița s'a înființat o societate numită „Caritatea“ al cărei scop e ajutarea elevilor săraci din sate și din orașul Târgoviște. Alta dată vom vorbi despre statutele acestei societăți, astă-zî publicăm aci Procesul-verbal, dresat de comitetul ei, în privința balului dat în seara de 7 curent.

Astă-zî 14 Noembrie 1891, sub-semnații membri ai biuroului consiliului de administrație al societății „Caritatea“ pentru ajutorul elevilor săraci din județul Dâmbovița, întrunindu-ne pentru a încheia compturile definitive ale balului cu tombolă, dat de numita societate în seara de 7 curent, am constatat următoarele :

1) Din 1.500 bilete a 2 lei distribuite s'au desfăcut 937 bilete, pentru cari s'au încasat 1874 lei, iar 358 bilete s'au înapoiat ca nedesfăcute. Din biletele distribuite au rămas neînapoiate și neplătite societății 205 bilete la diferite persoane ;

2) Conform autorisațiunii dată de d. Ministru de interne s'au emis bilete de tombolă, a 50 bani unul, din cari s'au vîndut 314 bilete, pe cari s'au încasat 157 lei; iar restul de 486 bilete au rămas nevîndute :

3) Dupe cum se vede mai sus, s'a'au incasat în total până azi din balul și tombola de la 7 Noembrie a. c. lei 2.031 ;

4) Atât cu tombola cât și cu balul s'a' cheltuit peste tot 423 lei și 5 bani ;

5) Rămâne deci în casa societății și în păstrarea d-lui casier Ang. Popovici, suma de lei 1.607 bani 95.

Persoanele cari au dat bine-voitorul concurs atât la reușita balului cât și a tombolei, sunt : d. Gr. Cair, prefectul județului, a dat 934 lei; d. I. Angelescu, primarul orașului Târgoviștea, a dat 116 lei; d. Ioan Alexandrescu, senator, a dat 50 lei; d. Colonel Achil Comăneanu a dat 56 lei; d. D. Stărotescu, judecător, a dat 30 lei; d-na Paulina Ionescu, directoarea pensionatului de fete 30 lei; d. I. Rădescu, învețător la Titu, 46 lei; d-na A. Achimianu, directoare, 28 lei; d. Angel Popovici, profesor, 44 lei; d. I. Dumitrescu, învețător la Voinești, 30 lei; d. C. I. Alevra, președintele tribunalului, 20 lei; d. M. C. Atanasiu, proprietar și fost senator, 20 lei; d. Matei Corbescu, avocat, 20 lei; d. Ilie Angelescu, președintele comitetului permanent, 20 lei; d. Dr. Ioviț, 20 lei; d. C. P. Dogaru, profesor, 20 lei; Preotul Alexandru Ducea, director, 20 lei; d. G. Tighineanu, avocat și administratorul creditului agricol 20 lei; d. Stan Stănescu, învețător la Bilciurești, 20 lei; d. Ioan Grigorescu, proprietar, 20 lei; d. Ștefan Cosma, proprietar, 20 lei; d. C. D. Condurățeanu, institutor, 20 lei; d-ra Zoe Poenaru, directoare, 18 lei; d-ra R. Blank, libr. 12 lei; d. Constantin Fusea, proprietar, 10 lei; d. Ioan Fusea, fost proprietar, 10 lei; d. Dr. Gr. Cristescu, 10 lei; d. Căpitan G. Topliceanu 10 lei; d. Tănase Nicolescu, director, 10 lei; d. Ioan Grigoriu, învețător la Mircea-Vodă, 10 lei; d. Stan Diamandescu, învețător, la Pătroaia, 10 lei; d. Samuil A. Iosif, proprietar 10 lei; d. Ștefan Panaitescu, proprietar, 10 lei; d. Căpit:n Andreescu de la divizia militară, 8 lei; d. M. S. Căprescu, profesor, 8 lei; Pr. I. Diaconescu, învețător la Șerbănești, 8 lei; d. I. Stănescu, învețător la Lucieni, 8 lei, d. Mihai Popescu, comerciant, 6 lei; D. C. Ghica-Simionescu, proprietar, 6 lei; d. Vasile Gheorghiu, comerciant, 6 lei; d. R. T. Rizescu, tipograf 6 lei; d. I. Zoiade, deputat, 6 lei; d. Dr. Ivescu, 6 lei; d. Const. Chiru, inginer, 4 lei; d. Damian Dimitriu, proprietar, 4 lei; Petrica Petrescu, proprietar, 4 lei; d. V. Mihailescu, librar, 4 lei; d. D. Constantinescu, șeful regiiei, 4 lei; d. Al. Nagy, farmacist, 4 lei; d. Saidman farmacist, 4 lei; d. C. Bestelei, medic primar, 4 lei; d. C. Atanasiu, avocat, 4 lei; d. Nae Ionescu, librar, 4 lei; Pr. I. Abramescu, profesor, 4 lei; d. I. Constantinescu, învețător, mahalaua sërbi, Târgoviște, 4 lei; d. Dr. Zorileanu, 4 lei; Pr. Sima Mihăescu, profesor, 2 lei; Pr. Atanase Nicolau, învețător, Dragomirești, 2 lei.

Partea cea mai activă la distribuirea biletelor de tombolă au luat'o

d-na Căpitan Marinescu, d-na Căpitan Dobrescu, d-na C. Ghica-Simionescu, d-na Elena S. Stematina, d-na Elena G. Nițescu, d-na Genuneanu, d-ra Zoe Poenaru, d-na Bucșăneanu, d-na Paulina Ionescu și alte doamne și domnișoare; idem d. I. Stefănescu, proprietar și arendaș în Bezdead, și d. I. I. Brătușca, proprietar în Moroeni.

Exprimând via noastră mulțumire persoanelor sus notate pentru bine-voitorul concurs ce au dat, societatea „Caritatea“ prin noi, delegații săi, va păstra în analele sale cu scumpătate suvenirul acestor prețioase servicii.

Pentru care s'a dresat prezentul proces-verbal, etc.

Redacția a reprodus tot ce a fost esențial din acest proces-verbal, lăsând afară numai părți secundare, cari nu interesează pe cititorii din alte județe. Reproducerea am făcut-o numai spre a stimula și pe locuitorii altor județe să facă ca cei din Dăbovița.

D I V E R S E

Căldura din pământ. În cele mai multe tratate de fizică se zice, că temperatura din pământ sporește cu un grad centigrad la fie-care zece sau doi-spre-zece metri cu cât ne lăsăm în jos. De vr'o doi ani în Coace experiențe noi a resturnat aceste idei și se știe azi, că schimbările de temperatură nu sunt așa regulat crescânde cum se credea. De curând, în Statele-Unite, un inginer, d. Hollock, s'a folosit de îngrozitoarea adâncime a puțului unei mine de cărbuni pentru ca să constate temperatura diferitelor adâncimi. Puțul care a servit la experiențe e adânc de 1372 de metri, adică de trei ori și jumătate mai adânc de cât e înalt turnul Eiffel. D. Hollock a lăsat în puț o frânghie de 1500 metri având legate de ea, la distanțe de câte 150 de metri, niște vase de aramă pline cu apă. În fie care vas era câte un termometru. A așezat frânghia ast-fel, în cât vasele să fie lipite de marginile puțului. A lăsat-o acolo 24 de ore, timpul necesar ca temperatura apei din vase să se egalizeze, prin atingere, cu aceea a pământului din dreptul lor. După asta s'a lăsat binisor pe o altă frânghie pe lângă vasele cu termometre. La lumina unui felinar a însemnat gradele de căldură ale diferitelor adâncimi. A constatat, ast-fel că temperatura se urcă cu un grad centigrad la fie care 43 de metri în jos. La centrul pământului ar fi prin urmare o căldură de o 146 mii de grade. E dar de înțeles, că la o așa căldură pământul, petrite și toate metalele să fie în stare lichidă și să caute a-și găsi un loc de eșire producând cutremurele și vulcanii.